

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

Я. В. Литвиненко, В. Б. Тропіна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

*Методичні вказівки і завдання
для самостійного вивчення дисципліни*

МАУП

Київ 2006

ББК 65.9(4УКР)261.4р
Л64

Рецензенти: *В. Л. Осецький*, д-р екон. наук
В. А. Лук'янов, канд. екон. наук, доц.

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом (протокол № 8 від 28.09.04)*

Литвиненко Я. В.

Л64 Податкова система: Метод. вказівки і завдання для самост. вивч. дисципліни / Я. В. Литвиненко, В. Б. Тропіна. — К.: МАУП, 2006. — 120 с.: іл. — Бібліогр.: с. 110–116.

ISBN 966-608-425-2

У пропонованому виданні розглянуто проблеми теоретичних основ податкової системи України, методику й особливості розрахунку податкового платежу згідно з чинним законодавством. Методична розробка містить програмний матеріал до вивчення дисципліни “Податкова система”, методичні вказівки для самостійного опанування теоретичного матеріалу, практичні завдання, методичні рекомендації щодо їх розв’язання, контрольні тести, питання для самоперевірки, а також список рекомендованої літератури.

ББК 65.9(4УКР)261.4р

ISBN 966-608-425-2

© Я. В. Литвиненко, В. Б. Тропіна, 2006
© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пропоноване видання орієнтоване на самостійне вивчення дисципліни “Податкова система” і передбачає розв’язання як розрахункових завдань, що мають тільки одну правильну відповідь, так і ситуаційних завдань, а також тестове опитування та інші форми контролю. Пропонований збірник надає цьому процесу конкретну спрямованість, що дає студентам можливість успішно вирішувати проблеми сучасної реальності.

Видання містить завдання, пов’язані з розрахунком податкового платежу, що мають ситуаційний напрям і супроводжуються методичними рекомендаціями до їх розв’язання, а також питання для обговорення і самостійного опрацювання.

Для успішного виконання завдань студенти повинні прослухати теоретичний курс, самостійно вивчити рекомендовану літературу з питань оподаткування, отримати додаткову інформацію на семінарських заняттях і консультаціях.

Литвиненко Я. В. написав теми 1, 2, 4–8, Тропіна В. Б. — теми 3, 9, 10–14.

МАУП

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ПОДАТКОВА СИСТЕМА”

Тема 1. Сутність і види податків

Сутність податків, їх місце в системі доходів державного бюджету. Функції податків, елементи податку.

Класифікація податків, її ознаки. Прямі та непрямі податки; податки на доходи, капітал і споживання; загальнодержавні та місцеві податки.

Тема 2. Податкова система й податкова політика держави

Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Податковий метод формування державних доходів як елемент правової держави в ринковій економіці.

Поняття податкової системи й вимоги до неї. Обсяг видатків бюджету як визначальна база побудови податкової системи.

Принципи оподаткування. Податкова політика: поняття та напрями. Особливості податкової політики в період переходу до ринкових відносин.

Тема 3. Організація податкової служби й податкової роботи

Податкова служба держави. Система органів податкової служби України. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації.

Основи та організація податкової роботи, її основні елементи.

Правове регламентування встановлення податків. Вимоги до законодавчих актів та інструктивних документів, що регулюють оподаткування.

Облік платників податків і податкових надходжень. Комп'ютери-зація обліку та контролю.

Порядок і форми розрахунків із бюджетом.

Об'єкти обчислення податку та контролю. Способи оподаткування. Способи розрахунків. Відповідальність платників за своєчасність і правильність сплати податків.

Тема 4. Ухилення від сплати податків. Перекладання сплати податків на споживачів

Поняття ухилення від податків; види ухилень. Приховування доходів, інші форми податкових зловживань. Боротьба з ухиленням від сплати податків і податковими зловживаннями.

Сутність і форми перекладання сплати податків на споживачів.

Ухилення від сплати податків у сфері міжнародного бізнесу та його напрями. Проблеми подвійного оподаткування міжнародного бізнесу та способи його уникнення.

Тема 5. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість. Платники й ставки податку на додану вартість. Податок на додану вартість як ціноутворюючий чинник.

Пільги з податку на додану вартість. Порядок і методи обчислення податку на додану вартість.

Терміни сплати податку на додану вартість. Особливості обчислення та сплати податку платниками різних галузей, з різних видів операцій та угод.

Тема 6. Акцизний збір

Акцизний збір як форма специфічних акцизів. Порядок включення акцизного збору в ціну товарів. Строки сплати акцизного збору та подання декларації.

Акцизне оподаткування в Україні: платники акцизного збору, об'єкти оподаткування, перелік підакцизних товарів, ставки акцизного збору.

Тема 7. Мито

Сутність митної справи, її термінологія.

Мито як джерело доходів бюджету, митна політика.

Платники й ставки мита, порядок його сплати.

Інші митні доходи держави.

Тема 8. Оподаткування прибутку підприємств та організацій

Прибуткове оподаткування в системі податків із підприємств та організацій. Податок на дохід і податок на прибуток.

Платники й ставки податку на прибуток. Пільги з податку на прибуток. Порядок обчислення та сплати податку на прибуток. Особливості оподаткування операцій особливого виду.

Тема 9. Оподаткування доходів фізичних осіб

Податок з доходів фізичних осіб. Основи прибуткового оподаткування населення. Види ставок прибуткового оподаткування населення.

Оподатковувані та неоподатковувані доходи.

Оподаткування доходів від роботи за наймом. Обчислення розміру прибуткового податку за сукупним річним доходом.

Особливості оподаткування авторських гонорарів і винагород.

Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.

Тема 10. Плата за ресурси

Основи й мета встановлення плати за ресурси. Види плати за ресурси, побудова ставок і визначення платників.

Плата за використання лісових ресурсів. Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів. Плата за розробку корисних копалин (мінеральних ресурсів), її платники.

Тема 11. Плата за землю

Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угідь. Основи побудови земельного податку. Плата за землю сільськогосподарського призначення. Плата за землі несільськогосподарського призначення.

Тема 12. Майнове оподаткування

Майнове оподаткування та його значення в сучасних умовах. Податок з власників транспортних засобів, його платники. Податок на нерухоме майно.

Тема 13. Державне мито

Державне мито, його сутність і види. Побудова ставок державного мита. Перелік операцій і послуг, з яких стягується державне мито, його ставки. Порядок сплати державного мита та його перерахування до бюджету.

Тема 14. Місцеві податки та збори

Місцеві податки та збори, порядок їх встановлення.

Порядок нарахування комунального податку. Податок з реклами: платники й порядок сплати.

Порядок нарахування та сплати місцевих зборів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ КУРСУ

Тема 1

СУТНІСТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ

Податки є складовою загальної фінансової системи як держави, так і окремих її суб'єктів. Податки також є однією з категорій ринкової економіки, тобто є найсуттєвішими ознаками, якостями, закономірностями та взаємозв'язками, які притаманні ринковій економіці.

За допомогою податків держава вилучає частину доходів юридичних і фізичних осіб для формування свого бюджету й покриття витрат, пов'язаних із виконанням своїх функцій.

Податки існують у сфері виробничих відносин, виражають відносини, пов'язані з вилученням частини виробленого продукту (у грошовій формі) у дохід держави. Але податки — це не стійка категорія. Вони постійно змінюються, непостійною є і їх сфера дій.

Сутність податків як економічної категорії виявляється через функції, які вони виконують. У теоретичному аспекті виокремлюють три основні функції податків (рис. 1).

Фіскальна функція є однією з головних функцій податків. Її сутність полягає в забезпеченні фінансування та надходження грошових коштів до державного бюджету. У будь-якому суспільстві ця функція реалізується послідовно. З її допомогою здійснюється формування фінансових ресурсів держави, які акумулюються в державному бюджеті та різних позадержавних фондах і призначені для покриття витрат, пов'язаних з виконанням державою своїх функцій (економічних, соціальних, оборонних, охорони здоров'я, екологічних та ін.).

У свою чергу, ця функція поділяється на дві (деякі економісти та вчені розглядають ці функції окремо): контролюючу та розподільчу.

Рис. 1. Функції податків

Контролююча функція. Її сутність полягає в організації налагодження фіксації та обліку кількості податків та розміру кожного з них, а також оцінці ефективності кожного каналу надходження податків. Виконання цієї функції передбачає не тільки здійснення контролю за отриманням податків, а й застосування до порушників різних санкцій, внесення постійних змін у систему оподаткування з метою підвищення її ефективності. Ефективність здійснення цієї функції значною мірою залежить від існуючої в державі податкової дисципліни, законності платників податків та їхнього ставлення до держави. Головна мета цієї функції — отримати від усіх платників своєчасно й у повному обсязі сплачені податки.

Виконання *розподільчої функції* насамперед пов'язане зі стягненням податків і повнотою наповнення бюджету, який потім буде розподілений. У процесі виконання цієї функції держава повинна стягувати постійні, стабільні та рівномірні податки.

Постійність в отриманні податків означає, що останні повинні надходити до бюджету не у вигляді разових платежів, а впродовж усього бюджетного періоду у встановлені терміни та згідно з чинним законодавством.

Стабільність означає, що надходження податків повинно визначатися високим рівнем гарантії того, що передбачені чинним законодавством податки держава отримує у повному обсязі.

Рівномірність в отриманні податків означає, що вони повинні розподілятися по території країни таким чином, щоб забезпечити достатні доходи всім ланкам бюджетної системи — і на державному, і на місцевому рівні.

Регулююча функція. Це дуже важлива функція, сутність якої полягає в перерозподілі вартості валового національного продукту між державою та платниками податків — юридичними та фізичними особами. При цьому податки утворюють такі механізми, які забезпечують баланс особистих і загальнодержавних інтересів.

Метою виконання регулюючої функції є забезпечення безперервності інвестиційних процесів, зростання фінансових результатів бізнесу, сприяння збільшенню грошових коштів.

Виконання цієї функції полягає у такому:

1. Визначення системи оподаткування, яка діє в державі, тобто всіх податків, що існують у державі й мають сплачуватись. Але система оподаткування повинна постійно пристосовуватися до особливостей розвитку економіки й ситуацій, що склалися в державі, реформ, які заплановано здійснити, тощо. Тому важливого значення набуває не тільки визначення, а й удосконалення системи оподаткування, зміна існуючих податків іншими, удосконалення діючих податків, зміна методики їх розрахунку, сплати та ін.
2. Ефективність застосування податків залежить від їх прогресивності, можливості отримання будь-яких пільг і загального зменшення в межах чинного законодавства. За допомогою пільг з податків держава може регулювати й впливати на кон'юнктуру загальнодержавного ринку товарів і послуг. Встановлення пільг з податків підприємству сприяє збільшенню його доходів, прибутків, зниженню витрат та ціни виробу, зростанню кількості реалізованої продукції. І навпаки, збільшення розмірів сплачених податків призводить до зростання ціни продукції, зменшення обсягів виробництва.
3. Визначення податкових ставок. Держава встановлює податкові ставки і здійснює їх диференціацію відповідно до чинної системи та особливостей розвитку економіки. Диференціацію проводять залежно від виду підприємства та форми його власності, напряму діяльності, обсягів виробництва або надання послуг, важливості його для споживачів або держави та ін. Крім того, диференціація може здійснюватися з огляду на час діяльності суб'єкта оподаткування та ін.

Слід зазначити, що виконання цієї функції податків з подальшим розвитком ринкових відносин має бути гнучким (за умови, що загальна система оподаткування залишається незмінною). Так, від вико-

нання цієї функції залежать розвиток підприємства та зацікавленість у розширенні обсягів діяльності. Податок на прибуток визначає ту його частину, яка залишається в розпорядженні підприємства. Якщо ставка податку на прибуток надто велика, це знижує зацікавленість підприємства в його отриманні й воно намагається взагалі його не показувати, при цьому будь-якими засобами збільшувати фонд оплати праці або інші витрати чи зменшувати розміри діяльності. У разі зниження податку на прибуток ця функція може впливати на ту частину, яка підлягає капіталізації. Якщо держава здійснює політику, спрямовану на стимулювання капіталовкладень (наприклад, надаються пільги при інвестуванні в нові виробництва, придбанні обладнання та прискоренні їх амортизації), то більша частина прибутку використовується на ці цілі. Якщо держава зменшує або взагалі скасовує оподаткування дивідендів, то підприємство зацікавлене в збільшенні споживчої частини прибутку й підвищує розміри дивідендів на свої акції.

У межах виконання цієї функції виокремлюють два її напрями: стимулюючий та стримуючий.

Сутність **стимулюючого напрямку** полягає в наданні пільг з податків або взагалі звільнення від їх сплати. Податкові пільги є частиною загальної системи оподаткування, спрямованої на те, щоб зацікавити виробника у виробництві якогось виробу або наданні послуги. Водночас податкові пільги — це можливість платника податку на законній підставі зменшити його розмір.

Стримуючий напрям податків застосовують тоді, коли держава прагне захистити власного виробника. Для цього встановлюють підвищені митні тарифи або застосовують додаткові податки, чи підвищують уже діючі (наприклад, акцизний збір на горілчані та тютюнові вироби тощо). Загалом це підвищує ціну виробу й останній стає неконкурентоспроможним.

Як надання пільг, так і різні стримуючі важелі мають єдиний характер і застосовуються незалежно від виду підприємства, галузі виробництва чи обслуговування.

У сучасних умовах розвитку економіки держави особливого значення набуває **соціальна функція податків**. Її виконання істотно впливає на добробут громадян і справедливий розподіл коштів державного бюджету між всіма верствами населення.

Податки встановлюють для утримання державних структур і забезпечення виконання таких функцій держави, як управління, оборо-

на, соціальна, економічна та ін. Вони не мають ні елементів конкретного цільового обміну, ні конкретного призначення. Так, відраховуючи кошти на обов'язкове пенсійне страхування, платник знає, що вони підуть на виплату йому пенсії, коли він досягне пенсійного віку. Це стосується й обов'язкових платежів на страхування у разі безробіття та інших відрахувань і платежів. Сплачуючи податок (наприклад, на прибуток, з доходів фізичних осіб, на додану вартість та ін.), платник не знає, на що саме буде витрачено ці кошти: на освіту, охорону здоров'я, утримання збройних сил та ін. Ці кошти акумулюються в державному бюджеті, розподіляються Верховною Радою України під час його затвердження, а потім він виконується органами влади. Тому податок — це не тільки юридична, а й економічна категорія. Під час стягнення та отримання податку відбувається перерозподіл частини засобів з власності всього суспільства. Отже, податки виступають і як форма перерозподілу національного доходу. Такий перерозподіл здійснюється за допомогою податків, інших обов'язкових платежів і відрахувань, внесків до державного бюджету і є податками тільки за формою, а не за суттю.

Податки встановлюються тільки державою і є тільки її атрибутами. Вони мають примусовий характер і ґрунтуються на юридичних й законодавчих актах держави. Встановлення податку в законі держави є формою прояву її суверенітету. Індивідуальність податку виявляється в тому, що під час його стягнення держава бере на себе зобов'язання надати кожному окремому платнику послуги у певному еквіваленті, який дорівнюватиме розміру платежу податку.

Податки стягуються не одноразово, а періодично, в терміни, визначені чинним законодавством. Відносини, що складаються в процесі визначення розміру податку та його сплати, регулюються нормами фінансового права, які в сукупності утворюють інститут податкового права. Ним передбачені спеціальні норми, які встановлюються з кожного податку і регулюють порядок нарахування, стягнення та відміни податку, терміни сплати, пільги, відповідність платника, порядок оскарження та застосування штрафних санкцій. Податки не мають територіальної закріпленості й не належать до конкретних витрат платника.

Неабияке значення в дослідженні системи оподаткування, впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, у розробці податкової політики держави має класифікація податків за ознаками. Її необхідність визначається різновидами податкових форм і застосуванням різнома-

нітних податкових режимів. Класифікацію всіх видів податків в Україні здійснюють за різними ознаками, залежно від особливостей їх розрахунку, сплати, віднесення на витрати виробничої діяльності та ін.

Перша ознака. За належністю до суб'єктів, які мають право встановлювати податкові платежі, розрізняють: загальнодержавні та місцеві податки. Розподіл за цією ознакою визначається згідно із Законом України “Про систему оподаткування” від 25.06.91 № 1251-12 у редакції Закону від 18.02.97 № 77/97-ВР з наступними змінами та доповненнями.

Перелік загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів наведений у ст. 14 згаданого Закону:

1. Податок на додану вартість.
2. Акцизний збір.
3. Податок на прибуток підприємств.
4. Податок на доходи фізичних осіб.
5. Мито.
6. Державне мито.
7. Податок на нерухоме майно (нерухомість).
8. Плата (податок) на землю.
9. Рентні платежі.
10. Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.
11. Податок на промисел.
12. Збір на геологорозвідувальні роботи, що виконуються за рахунок державного бюджету.
13. Збір на спеціальне використання природних ресурсів.
14. Збір за забруднення навколишнього природного середовища.
15. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування.
16. Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності.
17. Фіксований сільськогосподарський податок.
18. Збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства.
19. Єдиний збір, що справляють у пунктах пропуску через державний кордон України.

До місцевих податків, зборів та обов'язкових платежів згідно із ст. 15 згаданого Закону належать такі:

- податок з реклами;
- комунальний податок;

- збір на паркування автотранспорту;
- ринковий збір;
- збір за видачу ордера на квартиру;
- курортний збір;
- збір за участь у бігах на іподромі;
- збір за виграш у бігах на іподромі;
- збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
- збір за право використання місцевої символіки;
- збір за право проведення кіно- і телезнімання;
- збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу й лотерей;
- збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- збір з власників собак.

Друга ознака. За місцем, яке займають податки, збори та обов'язкові платежі у ціні виробу або послуги, виокремлюють такі податки.

1. Податки, які відносяться на валові витрати підприємства:

- збір на обов'язкове соціальне страхування;
- збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- плата за землю;
- плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності;
- податок на промисел;
- фіксований сільськогосподарський податок;
- податок на рекламу;
- комунальний податок;
- податки з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- збір за забруднення навколишнього середовища;
- державне мито та ін.

2. Податки, збори та обов'язкові платежі, які сплачуються з прибутку підприємства:

- податок на прибуток підприємства;
- плата за торговельний патент на деякі види підприємницької діяльності.

3. Податки та збори, що зараховують до ціни виробу:

- податок на додану вартість;
- акцизний збір.

Третя ознака. За джерелами сплати визначають такі види податків, зборів та обов'язкових платежів:

- податок з доходів фізичних осіб — з індивідуального доходу;
- податок на додану вартість — з доходу від продажу;
- податок на прибуток — з фінансового результату діяльності;
- збір на обов'язкове соціальне страхування, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування — з витрат підприємства.

Четверта ознака. За об'єктом оподаткування розрізняють такі податки:

- ресурсні;
- рентні;
- на споживання;
- майнові (на нерухомість).

П'ята ознака. За методом розрахунку ставок оподаткування виділяють податки:

- регресивні;
- пропорційні;
- прогресивні;
- лінійні;
- ступеневі.

Шоста ознака. За засобом вилучення розрізняють податки:

- прямі — податок на прибуток підприємств, землю, податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, податок на нерухоме майно (нерухомість);
- непрямі — податок на додану вартість, акцизний збір, мито.

Сьома ознака. За суб'єктами сплати:

а) юридичні особи:

- прямі, непрямі податки;
- збори в цільові фонди;

б) фізичні особи:

- податок з доходів фізичних осіб;
- податок на промисел;
- плата за землю;
- податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- мито;
- державне мито;
- внески (індивідуальні) на державне пенсійне страхування;

- внески на страхування у разі безробіття;
- торговельний патент;
- єдиний податок (для фізичних осіб, які здійснюють свою підприємницьку діяльність за спрощеною формою сплати податку та бухгалтерського обліку); місцеві податки та збори.

Питання для самоперевірки

1. Значення податків як складової фінансової системи держави.
2. Фіскальна функція податків та її сутність.
3. Регулююча функція податків та їх характеристика.
4. У чому полягає соціальна функція податків, її сутність?
5. Класифікація податкових платежів за різними ознаками та їх характеристика.

Література [59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 2

ПОДАТКОВА СИСТЕМА І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Податки є частиною доходу виробника або іншого платника податку та члена суспільства, водночас платники податків пов'язані з розподілом державних коштів, тобто витратами держави. Тому важливе значення для системи оподаткування має аналіз складу державних витрат і встановлення їх залежно від суспільних потреб. У різних державах їх склад має особливі риси й залежить від різних чинників. Оптимізація державних витрат є реальними умовами для побудови оптимальної системи оподаткування відповідно до конкретного часу функціонування держави.

Податкові відносини багатогранні й тісно пов'язані з усіма іншими відносинами, що існують в державі. До них належать:

- громадсько-суспільні відносини (відносини, які відображаються в існуючому устрої);
- виробничі відносини;
- відносини розподілу (відносини, що складаються між різними чинниками виробництва або суб'єктами, які є в державі);
- вартісні відносини (відносини, що складаються під час розподілу виробленого товару або продукту, ресурсів);
- грошово-фінансові відносини (характеризують розподіл державного бюджету як меж членами окремих соціальних груп, так і між підрозділами та галузями економіки держави).

Основою всієї системи оподаткування є економічний базис держави та суспільно-політична надбудова. Саме вони встановлюють фінансово-господарські відносини, які й визначають відповідну систему оподаткування, що має свій податковий механізм.

Система оподаткування значною мірою залежить від форм власності та їх співвідношень. Ефективно податковий механізм працює в тих державах, де на паритетних умовах існує багато форм власності, а перерозподіл державних коштів ґрунтується на зміні різних форм власності, тобто податкова система функціонує в повному обсязі. І навпаки, коли в державі є тільки одна форма власності — державна (і вона має істотні переваги), то система оподаткування перетворюється на систему вилучення частини доходів директивними методами. Ефективність такої системи оподаткування незначна, бо будь-які адміністративні заходи не зможуть забезпечити всю повноту зборів податків до бюджету. Крім того, пріоритет державної форми власності зазвичай обмежує розвиток підприємництва, знижує економічне стимулювання громадян та інших суб'єктів держави.

Таким чином, зважаючи на філософську та економічну сутність податків, можна визначити, що вони є обов'язковими та примусовими платежами, які існують на економічному базисі та відносинах у державі. Податки охоплюють всі доходи як підприємств, так і громадян незалежно від видів діяльності, типів, галузей, регіонального розташування.

Механізм дії податків визначається системою оподаткування, яка ґрунтується на особливих умовах, до яких належать такі:

- співвідношення між рівнем загальних податкових платежів і вилученням з обсягу новоутвореної вартості;
- залежно від виконання фіскальної чи регулюючої функції податків;
- усі податки, що надходять до бюджету, використовуються на покриття суспільних потреб.

Система оподаткування в будь-якій державі базується на дії тих економічних заходів, які характерні для цього періоду конкретної економічної системи.

Будь-який закон визначає головні принципи функціонування економічних відносин, він не пристосовується до миттєвих потреб держави та суспільства. Загалом він залежить від політичної ситуації, що склалася, та політичних сил, які діють у суспільстві. Недотримання вимог дії економічних законів призводить до негативних наслідків для суспільства й на певний час гальмує його розвиток.

Головною метою податкової системи є її стимулююча спрямованість на розвиток як суспільства загалом, так і підвищення добробуту громадян.

З урахуванням того, що система оподаткування за своєю сутністю є багатофункціональною, виокремлюють такі цільові настанови до її побудови.

1. Створення таких умов, які б стимулювали інвестування коштів підприємств (зокрема й іноземних) і фізичних осіб в економіку держави для її розвитку, зміни структури виробництва, її диверсифікації, збільшення робочих місць.
2. Стимулювання підвищення загальної продуктивності праці в державі за рахунок розвитку та прискорення впровадження у виробництво нових досягнень науково-технічного прогресу, розвитку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, розробки нових технологій.
3. Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку.
4. Створення умов для розвитку тих галузей або територій, у розвитку яких зацікавлена держава, за рахунок перетікання капіталу з менш прибуткових виробництв до більш прибуткових й отримання більших прибутків.
5. Забезпечення задоволення всіх (або більшості) потреб громадян і всіх верств населення. При цьому великого значення набуває якість задоволення цих потреб.

Загалом система оподаткування повинна ґрунтуватися на таких принципах:

1. Утворення стабільності системи оподаткування, тобто дія її впродовж тривалого часу (залежить від законодавчої бази держави), відносна стійкість щодо всіх чинників (зокрема й зовнішніх), які впливають на розвиток економічної та фінансової системи держави, й неможливість зворотної сили тих законодавчих актів, які діють у державі.
2. Універсалізація оподаткування. Вона має бути організована таким чином, щоб її можна було застосовувати в будь-яких умовах розвитку економіки держави.
3. Система оподаткування має забезпечувати однократність стягнення податків, тобто унеможливити подвійне оподаткування (в Україні, на жаль, зустрічається і більш кратно стягнення податків і зборів, наприклад із заробітної плати працівника та ін.).
4. Прозорість системи оподаткування, її зрозумілість та однозначність трактування для будь-якого платника податку — юридич-

ної чи фізичної особи. Порядок і методика визначення та сплати податків не може мати різне трактування як для платника податку, так і для тієї структури, яка їх збирає. Чим менше буде неузгоджень у чинному законодавстві, тим менше буде звернень до судових органів і скарг у різні інстанції.

5. Рівнонапруженість податкового тягаря для всіх суб'єктів, тобто для всіх платників податків. Насамперед це стосується суб'єктів сплати податків однакового рангу, наприклад підприємств, фірм, фізичних осіб та ін. Безумовно, пільги є в будь-якій податковій системі та в будь-якій державі, вони відіграють важливу стимулюючу роль, але значна їх кількість свідчить переважно про недосконалість чинної системи податкового законодавства, її складність як для розуміння, так і застосування. Крім того, це стосується встановлення рівнонапруженості й між платниками різних рангів, наприклад, між юридичними та фізичними особами, тобто не повинно бути дискримінації в порядку сплати та розмірі податку.
6. Прагнення досягти відносної рівноваги в забезпеченні інтересів усіх учасників податкового процесу — держави, підприємств, різних юридичних осіб, фізичних осіб. Цього можна досягти тільки за допомогою ефективної податкової системи.
7. Відмова від репресивного характеру системи оподаткування. Сутність цього принципу полягає в тому, що система оподаткування повинна бути побудована так, щоб держава не мала змоги організувати якісь репресивні дії щодо платників.
8. Бюджетна спрямованість системи оподаткування. Кількість і сума стягнених податків повинна координуватися з витратною частиною бюджету держави. Це означає, що нові податки мають з'являтися тільки тоді, коли виникають нові статті витрат. Податки не повинні використовуватися з метою покриття та ліквідації бюджетного дефіциту.
9. Щонайменше втручання у справи платника податків. Система оподаткування не може бути важелем втручання державних органів у право вибору платником податку напрямку діяльності, обсягів виробництва, диверсифікації діяльності та ін.
10. Ефективність системи оподаткування. Сутність цього принципу полягає в тому, що всі витрати на утворення, функціонування розробленої системи оподаткування повинні бути значно нижчими, ніж отримана сума податків. Вона має бути спрямована

на виконання фіскальної функції та функції стимулювання, формування у платника податку податкової культури, розуміння обов'язковості сплати податків згідно з чинним законодавством.

11. Принцип єдності та централізації передбачає, що система оподаткування складається як із загальнодержавної системи податків, які встановлюються на загальнодержавному рівні й стягуються в державний бюджет, так і з місцевої системи податків, зборів та обов'язкових платежів. Порядок їх стягнення, розрахунку та ставки оподаткування визначають місцеві органи самоврядування. Ці податки збирає до місцевого бюджету та розподіляє місцева влада.

У зв'язку з цим виникають проблеми повноважень між центральними (державними) та місцевими органами у зборі та розподілі податків. У різних країнах світу це питання вирішується по-різному. У деяких державах, наприклад у США, система місцевих бюджетів (її складовою є система оподаткування) є автономно відокремленою самостійною системою оподаткування штатів. При цьому загальні доходи місцевих бюджетів регулюються централізовано. В інших державах, наприклад в Японії, система оподаткування найбільш централізована, тому необхідні додаткові кошти на розвиток муніципальних та адміністративних одиниць отримують з центрального бюджету.

Чинним Законом України “Про систему оподаткування” (із змін і допов.) визначені такі принципи побудови системи оподаткування в Україні:

- стимулювання підприємницької виробничої діяльності;
- обов'язковість;
- рівнозначність і пропорційність;
- рівність до платників податків, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;
- соціальна справедливість;
- стабільність;
- економічна обґрунтованість;
- компетентність;
- єдиний підхід;
- доступність.

Питання для самоперевірки

1. Система оподаткування та її сутність.
2. Економічні закони, які слід ураховувати у разі утворення податкової системи.
3. Податкова база та її характеристика.
4. Методологічні та теоретичні основи побудови податкової системи держави.
5. Загальноекономічні закони розвитку суспільства, які потрібно враховувати під час побудови системи оподаткування держави.
6. Принципи побудови податкової системи держави.
7. Особливості врахування принципів побудови податкової системи в Україні.

Література [59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ Й ПОДАТКОВОЇ РОБОТИ

Податкова робота — це складна система, основними елементами якої є права регламентація встановлення й справляння податків, облік платників податків і податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, встановлення порядку та форм розрахунків із бюджетом.

Основою податкової роботи є законодавче регламентування податкової сфери. Цю функцію покладено на законодавчі органи державної влади. Правове забезпечення податкової роботи починається з установа структури системи оподаткування. Наприклад, в Україні принципи оподаткування, порядок установа податкових ставок, компетенцію органів державної влади щодо оподаткування, права та обов'язки платників податків, види податків і зборів, які можуть запроваджуватись у державі, визначені Законом України “Про систему оподаткування” від 25.06.91 № 1251-ХІІ.

Ефективність податкової роботи значною мірою залежить від наявності високоорганізованої, забезпеченої кваліфікованими кадрами й необхідною технікою податкової служби. Податкова служба — це сукупність державних органів, які здійснюють організацію та контроль надходжень податків та інших обов'язкових платежів до бюджету. Правові основи діяльності податкової служби в нашій країні визначені Законом України “Про державну податкову службу в Україні” від 04.12.90 № 509-ХІІ у редакції від 24.12.93 № 3813-ХІІ зі змінами і доповненнями, згідно з якими до системи органів державної податкової служби (ДПС) належать:

- Державна податкова адміністрація (ДПА) України;
- державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

- державні податкові інспекції (ДПІ) у містах, районах, районах у містах.

До складу органів державної податкової служби входять відповідні спеціальні підрозділи з боротьби з податковими правопорушеннями — податкова міліція.

Завданнями органів державної податкової служби є:

- контроль за виконанням податкового законодавства, правильним нарахуванням, повним і своєчасним перерахуванням до бюджетів і державних цільових фондів законодавчо встановлених податків і платежів;
- внесення у встановленому порядку пропозицій з удосконалення податкового законодавства;
- прийняття у випадках, передбачених законом, нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування;
- формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб — платників податків і Єдиного банку даних про платників податків — юридичних осіб;
- роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків;
- попередження злочинів та інших порушень, віднесених законом до компетенції податкової міліції, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Державна податкова адміністрація України є центральним органом виконавчої влади й виконує такі функції:

- безпосередньо виконує, а також організовує роботу ДПА і ДПІ, пов'язану зі здійсненням контролю за виконанням законодавства про податки, валютні операції, порядку розрахунків з використанням реєстраторів розрахункових операцій, а також контролю за наявністю свідоцтва про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, інших спеціальних дозволів на здійснення окремих видів підприємницької діяльності, за обліком платників податків, веденням обліку надходжень податків;
- видає у випадках, передбачених законом, нормативно-правові акти й методичні рекомендації з питань оподаткування; затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків;

- роз'яснює через засоби масової інформації порядок застосування законодавчих та інших нормативно-правових актів про податки й організовує виконання цієї роботи органами ДПС;
- здійснює заходи щодо добору, розстановки, професійної підготовки й перепідготовки кадрів для органів ДПС;
- надає органам ДПС методичну й практичну допомогу в організації роботи;
- організовує роботу зі створення інформаційної системи автоматизованих робочих місць та інших засобів автоматизації та комп'ютеризації робіт органів ДПС;
- розробляє основні напрями, форми й методи проведення перевірок виконання податкового та валютного законодавства;
- у разі виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, ДПА України направляє матеріали з цих питань органам із боротьби з організованою злочинністю;
- надає Міністерству фінансів України та Головному управлінню Державного казначейства звіт про надходження податків;
- вносить пропозиції та розробляє проекти міжнародних договорів щодо оподаткування, виконує в межах, визначених законодавством, міжнародні договори з питань оподаткування;
- надає фізичним особам — платникам податків — ідентифікаційні номери й веде Єдиний банк даних про платників податків — юридичних осіб;
- прогнозує, аналізує надходження податків, джерела податкових надходжень, вивчає вплив макроекономічних показників і податкового законодавства на податкові надходження.

Крім цього, Законом України “Про державну службу в Україні” визначені також функції середньої ланки ДПС України — ДПА в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та первинної її ланки — ДПІ в містах, районах, районах у містах.

Для виконання своїх функцій органи ДПС мають право:

- здійснювати на підприємствах, в установах, організаціях та у громадян перевірки документів, пов'язаних з нарахуванням податків;
- обстежувати будь-які виробничі, складські, торговельні та інші приміщення підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та житло громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємництва, а також для одержання доходів;

- застосовувати до підприємств, установ і організацій фінансові санкції та накладати адміністративні штрафи у порядку і розмірах, установлених законом.

У структурі податкової роботи важливе місце посідає облік платників податків і податкових надходжень, правильна організація якої сприяє підвищенню ефективності податкової системи.

Відповідно до чинного законодавства України юридичні особи повинні у 20-денний термін після одержання свідоцтва про державну реєстрацію звернутися до органів державної податкової служби за місцезнаходженням для взяття на податковий облік. Для цього необхідно подати такі документи: заяву за встановленою формою, завірені в нотаріальному порядку копії статуту, установчих договорів з відміткою органу, що здійснив державну реєстрацію; копію положення для бюджетних установ, благодійних організацій; копію свідоцтва про державну реєстрацію; копію довідки про включення до ЄДРПОУ (Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України) з присвоєним ідентифікаційним кодом.

Для платників податку на додану вартість, неприбуткових організацій, постійних представництв нерезидентів, філій підприємств, житлово-будівельних та інших кооперативів, військових частин для взяття на облік угод про розподіл продукції, договорів про спільну діяльність визначено особливий порядок реєстрації.

Узяття на облік платника податків — юридичної особи — здійснюється органом ДПС упродовж двох робочих днів після надходження заяви за наявності всіх необхідних документів.

Для фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності — визначений особливий порядок реєстрації. Після одержання свідоцтва про державну реєстрацію така особа повинна в п'ятиденний термін звернутися до органу державної податкової служби за місцем проживання для взяття на податковий облік із заявою встановленої форми, копією свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи, документом, що посвідчує особу (паспортом).

У разі прийняття власником підприємства або уповноваженим ним органом рішення про його ліквідацію платнику податків у триденний термін з дати прийняття рішення подати в орган ДПС, в якому платник перебуває на обліку, заяву про зняття з обліку; оригінал довідки про реєстрацію платника податку; копію розпорядчого документа (рішення) власника про ліквідацію підприємства; копію роз-

порядчого документа про утворення ліквідаційної комісії; ліквідаційну картку органів державної статистики.

У десятиденний термін з дня подання заяви складається ліквідаційний баланс у формі річного звіту, який подається для перевірки органу ДПС.

Після проведеної перевірки платника податків у разі встановлення факту відсутності заборгованості перед бюджетами орган ДПС знімає платника з обліку. Зняття з обліку платника податків в органах ДПС проводиться за наявності повідомлення від установи банку про закриття такому платнику рахунків.

Якщо після проведеної перевірки платника податків встановлено факт його заборгованості перед бюджетами, орган ДПС не знімає його з обліку, а складає повідомлення про наявність обов'язків зі сплати податків і зборів і надсилає його особі, відповідальній за погашення податкових зобов'язань або податкового боргу, що є такою відповідно до законодавства в разі ліквідації платника податків.

Облік надходжень ведеться у картках особових рахунків, які відкривають у податкових інспекціях для кожного платника за кожним видом платежу. У таких картках ведеться облік усіх надходжень авансовими або фактичними платежами, враховуються результати перевірок платників податковими органами. Картки особових рахунків дають змогу контролювати процес розрахунків платників податків з бюджетом і у разі необхідності застосовувати заходи щодо погашення податкової заборгованості. Записи в картках особових рахунків здійснюються на підставі копій платіжних доручень, які банк передає до податкових органів щодня після виконання операцій з перерахування податків і зборів на рахунки відповідних бюджетів разом з випискою з рахунків державного та місцевого бюджетів. Не менш як раз на квартал проводиться вибіркова перевірка правильності проведених облікових операцій в особових рахунках платників. На 1 січня ДПС здійснює звіряння розрахунків з бюджетом усіх платників за всіма платежами, які сплачуються платниками до бюджету.

Одним із важливих складових податкової роботи є контроль за дотриманням податкового законодавства, за порушення якого суб'єкти податкових правовідносин несуть повну відповідальність. Зокрема, згідно із Законом України "Про державну податкову службу в Україні" органи ДПС мають право накладати адміністративні штрафи:

- на керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, винних у відсутності податкового обліку або веденні його з порушенням установленого порядку, неподанні або несвоєчасному поданні аудиторських висновків, передбачених законом, а також платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) — від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за ті самі дії, вчинені особою, яку впродовж року було піддано адміністративному стягненню за відповідне правопорушення, — від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- на громадян, винних у неподанні або несвоєчасному поданні декларацій про доходи чи у включенні до декларацій перекручених даних, у відсутності обліку або неналежному веденні обліку доходів і витрат, для яких встановлено обов'язкову форму обліку, — від 1 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, винних у протидіях посадовим особам органів ДПС, зокрема у недопущенні їх до приміщень, які використовуються для здійснення підприємницької діяльності та одержання доходів, — від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю без державної реєстрації чи спеціального дозволу (ліцензії), якщо його отримання передбачено законодавством, — від 3 до 8 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- на громадян, які здійснюють продаж товарів без придбання одноразових патентів або з порушенням терміну їх дії, чи продають товари, не зазначені у деклараціях, — від 1 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за ті самі дії, вчинені громадянином, якого впродовж року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, — від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Штрафні санкції за порушення податкового законодавства накладають на платника податків у розмірах, установлених Законом України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами”.

У деяких випадках ухилення від сплати податків стає об'єктом розслідувань податкової міліції — підрозділу, який діє у складі систе-

ми органів ДПС і контролює виконання податкового законодавства, здійснює оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Виконати тестові завдання, які можуть мати одну й більше правильних відповідей:

1. До системи органів державної податкової служби України належать:

- а) Державна податкова адміністрація України;
- б) державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;
- в) державні податкові інспекції в районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах;
- г) міжрайонні (на два й більше районів), об'єднані (на місто та район) державні податкові інспекції;
- д) правильні відповіді а), б), в).

2. Вибіркова перевірка правильності проведених облікових операцій в особових рахунках платників здійснюється:

- а) не менш як раз на квартал;
- б) не менш як раз на півроку;
- в) не більше двох разів на рік;
- г) правильної відповіді немає.

3. Звіряння розрахунків з бюджетом усіх платників за всіма платежами, які сплачуються платниками до бюджету, здійснюються органами державної податкової служби:

- а) щомісяця;
- б) щоквартально;
- в) на 1 січня;
- г) правильної відповіді немає.

4. Встановлювати місцеві податки та збори мають право:

- а) місцеві органи влади;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України.

5. Суб'єктами податкового контролю є:

- а) камеральні, документальні та оперативні перевірки;
- б) фінансово-господарські операції та їх результати;
- в) підприємства, установи, організації;

г) органи державної податкової служби України, інші контролюючі органи.

6. Об'єктом податкового контролю є:

- а) камеральні, документальні та оперативні перевірки;
- б) фінансово-господарські операції та їх результати;
- в) підприємства, установи, організації;
- г) органи Державної податкової служби України, інші контролюючі органи.

7. Узяття на облік платників податків — юридичної особи здійснюється державним податковим органом після надходження від платника заяви:

- а) упродовж місяця;
- б) упродовж 20 днів;
- в) упродовж двох робочих днів;
- г) правильної відповіді немає.

8. Способи стягнення податків:

- а) за фактичними даними;
- б) авансовими платежами з наступним перерахунком;
- в) у джерела одержання доходу;
- г) на підставі декларації;
- д) на основі платіжного повідомлення.

9. Особові рахунки платників ведуться:

- а) за кожним платником податків;
- б) за кожним платником і кожним видом платежів;
- в) за групою платників, які сплачують однакові податки;
- г) правильної відповіді немає.

10. На керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, винних у відсутності податкового обліку або веденні його з порушеннями встановленого порядку, накладається адміністративний штраф у розмірі:

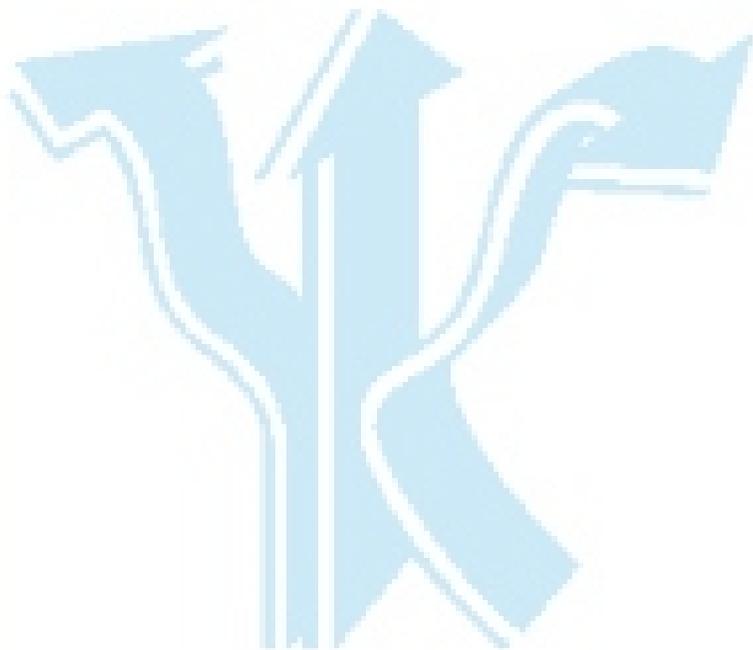
- а) від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- б) 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) від 1 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст податкової роботи.
2. Структура державної податкової служби України та її завдання.

3. Функції Державної податкової адміністрації України.
4. Права, які мають органи ДПС України.
5. Порядок взяття на податковий облік юридичних і фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.
6. Порядок зняття з податкового обліку.

Література [2; 3; 22; 45; 47; 51; 52; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 4

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ. ПЕРЕКЛАДАННЯ СПЛАТИ ПОДАТКІВ НА СПОЖИВАЧІВ

Об'єктивно кожен платник податкового платежу не зацікавлений у сплаті податку, адже це зменшує його чистий дохід. Тому в будь-якій країні світу існує податковий контроль, головним завданням якого є перешкоджання можливості платників податків незаконним шляхом ухилитися від їх сплати. Це явище має історичний характер і існує з часів появи податків. Переважно це зворотна реакція на податкову політику держави. Її головною метою є зменшення податкового тягара, до того ж ця тенденція поступово перетворилася на закономірність.

Несплата податків характерна для будь-яких податків, які зустрічаються у сфері обігу та реалізації товарів, а також під час здійснення різних фінансових операцій. Наприклад, підприємства з метою зменшення податку на додану вартість переважно не звітуються за всім обсягом реалізованої продукції, зменшуючи базу оподаткування; щоб зменшити податок на прибуток, збільшують витрати; у разі встановлення податку на землю (залежно від виду діяльності на цій землі) зменшують розміри своєї ділянки під такі види діяльності, ставка податку на які найбільша.

З метою несплати податку або зниження суми податкових платежів за фінансовими операціями зменшуються або взагалі не показуються нараховані дивіденди, доходи, що розподіляються між компаніями або утримувачами цінних паперів, проводяться перерахунки засобів на різні рахунки та ін. Усі причини ухилення від сплати податків умовно поділяють на чотири групи (рис. 2).

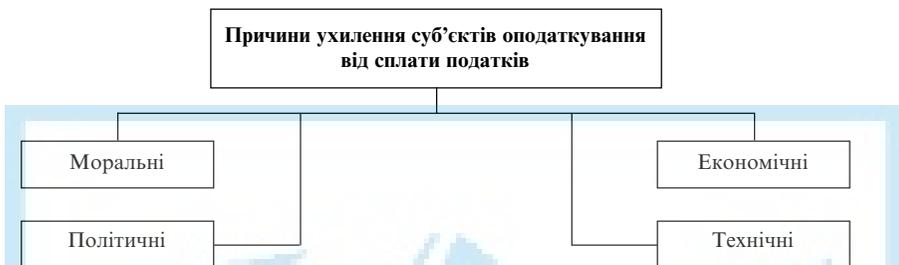

Рис. 2. Класифікація причин ухилення від сплати податків

Перша група — *моральні причини*. Податки сприймаються платником як зайві витрати, які зменшують його чистий дохід. До 1991 р. в Україні (як і загалом у СРСР) податкова система мала адміністративно-централізований характер. Через цю систему проходили майже всі фінансові ресурси. Стягнення податків мало примусово-адміністративний характер. Після 1991 р., коли Україна почала переходити на умови ринкової економіки, ситуація істотно змінилася. В умовах, коли підприємство є самостійним суб'єктом ринкових відносин і господарювання, воно повністю відповідає за своїми зобов'язаннями й не може розраховувати на допомогу держави. Тому головною метою діяльності підприємства є дохід, або прибуток, а чинником, який значною мірою впливає на нього, є податок. Для цього періоду характерним є нестабільне й недосконале законодавство загалом й податкове зокрема. Це призводить до його порушення, надання різних пільг з податків (особливо підприємствам з державною формою власності), нерівнонапруженості податкового тягаря, корупції в органах влади та податковому відомстві. За таких умов головним завданням податкового відомства є стягнення до державного бюджету податкових платежів будь-якими способами. Переважно необґрунтованими залишаються й розміри ставок оподаткування. Тому ухилення від сплати податків сприймається платниками податків, як цілком морально обґрунтоване.

Платник податку, на жаль, не сприймає податок як оплату ціни тих послуг, які він отримує від держави (економічна й соціальна захищеність, охорона, оборона тощо). Тобто платник податку не відчуває свого права користуватися тим, що може отримати від держави, тому ці права залишаються для нього тільки декларативними.

Друга група — *політичні причини*. Вони переважно діють тоді, коли платник податку бачить несправедливість розподілу тих податків, які він сплачує. Це відбувається тоді, коли в органах влади, які займаються розподілом доходів бюджету, здійснюють лобіювання інтересів окремих галузей, підприємств. У цьому разі підприємець вважає своїм прямим обов'язком захистити себе та своїх працівників за рахунок ухилення від сплати податків. Як бачимо, суто політична причина полягає в тому, що на державному рівні інтереси окремих груп підприємств ставляться вище інтересів інших груп без економічного на те обґрунтування.

Третя група — *економічні причини*. Збільшення ставок оподаткування призводить до зменшення доходу платника податку, чим вище ставка податку, тим більша спокуса ухилення від сплати податкового платежу. Але при цьому діє й протилежний чинник. Перш ніж йти на це порушення, платник податку повинен зіставити користь від ухилення сплати податку та втрати, якщо це ухилення стане відоме відповідним органам.

Саме тому неабияке значення має життєвий цикл розвитку держави. Так, коли держава знаходиться на стадії піднесення або високого рівня розвитку економіки, у виробника є більше можливостей перекласти податковий тягар на споживача й при цьому ймовірність ухилення від сплати податку зменшується. І навпаки, у період кризового стану економіки можливість ухилення від сплати податку збільшується. У період кризи завданням держави є регулювання ринку. Якщо цього немає, з'являється незаконний тіньовий ринок, який не контролюється державою, й більшість підприємств не оподатковується.

До ухилення від сплати податків призводить й лібералізація зовнішньоекономічних відносин держави та відкриття ринків між ними, особливо фінансових. Це дає змогу підприємствам виводити свої грошові кошти з-під контролю держави (зокрема, з'являється можливість здійснювати різні операції в офшорних зонах) і не сплачувати податки на території України. Особливо це стосується ситуацій, коли стан економіки держави нестабільний, змінюється її економічний курс, у країні діють спільні підприємства або транснаціональні компанії.

Четверта група — *технічні причини*. Умовою дії цих причин є недосконале законодавство, неточні та заплутані методики розрахунку податку, коли визначення розміру податку є технічно складною про-

цедурою. Це ускладнює як розрахунок податку, так і контроль за його сплатою.

У процесі проведення перевірки сплати податкових платежів викремлюють два головних елементи:

- органи перевірки — тобто ті органи, які здійснюють перевірку та контроль;
- суб'єкти перевірки — усі платники податкових платежів, юридичні та фізичні особи, які згідно з чинним законодавством несуть повну відповідальність за виконання податкових зобов'язань.

Усі суб'єкти податкового контролю несуть такі **види відповідальності**:

- громадянсько-правову (відповідальність перед кредиторами, акціонерами, співвласниками підприємства, тобто перед тими, з ким підприємство має будь-які відносини);
- фінансову (відповідальність перед державою у разі порушень порядку та термінів сплати податків);
- кримінальну (відповідальність настає тоді, коли платник податку навмисно йде на порушення податкового законодавства й завдає шкоди державі у великих розмірах);
- адміністративну (адміністративні порушення регламентуються Адміністративним кодексом України).

Існує багато видів порушень, що пояснюється великою кількістю платників податків, які мають різні організаційно-правові форми, різні види власності, різну відповідальність, водночас діє велика кількість податків, ще більше методик їх розрахунку, які мають свої особливості. Усі порушення можливо кваліфікувати за двома групами: економічні та організаційно-технічні.

До **економічних порушень** належать такі:

1. Приховування прибутку, доходів, обсягів виробництва, реалізації, обсягів виконаних робіт або наданих послуг.
2. Помилкове застосування режиму податкових пільг з окремих податків.
3. Порушення термінів сплати податків або подання декларацій та звітів з оподаткування.
4. Фальсифікація та подання свідомо неправильних даних у податковій та бухгалтерській звітності.
5. Свідоме приховування податкових надходжень, псування або знищення документів, цінних паперів та інші порушення.

Організаційно-технічними порушеннями є такі:

1. Порушення порядку поставлення на податковий облік або ухилення від нього.
2. Порушення інформації щодо даних під час відкриття рахунка в банку.
3. Порушення правил заповнення та подання податкової декларації або ухилення від її заповнення.
4. Порушення в наданні звітних даних або загалом ухилення від ведення обліку.
5. Порушення порядку зберігання документів про податки.
6. Нерівномірне зменшення розмірів сплати податків і зборів.
7. Протидії податковій адміністрації або відмова від видачі податкових документів для здійснення перевірки.
8. Ухилення від оподаткування.
9. Порушення банком умов відкриття рахунка або перерахування податків.
10. Недотримання порядку користування орендованим майном та порушення порядку розрахунку амортизаційних платежів.
11. Ненадання банкам необхідної інформації про платника податку.
12. Незаконні дії проти податкових органів, які здійснюють перевірку.

При виявленні фактів порушення податкового законодавства застосовуються такі види покарань:

- адміністративні стягнення;
- штраф, пеня, неустойка;
- призначення примусових розрахунків з рахунків у банках, арешт рахунків;
- закриття рахунків у банках;
- позбавлення ліцензії на вид діяльності або інших державних дозволів;
- арешт майна платника податку, проведення процедури банкрутства;
- позбавлення платника податку волі та конфіскація його майна.

Розвиток міждержавних зв'язків, інтеграція та утворення спільних підприємств, надання можливості відкриття підприємств і реєстрації їх у вільних економічних та офшорних зонах спричинює необхідність інтеграції податкових органів України з податковими органами та службами інших держав світу з метою координації дій у процесі здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства та визначення його порушників або запобігання цим порушенням.

Особлива увага у процесі здійснення податкового контролю приділяється підприємствам-олігополістам, міжнародним корпораціям, тому що у них є більше можливостей ухилення від сплати податків через особливості в різних податкових законодавствах інших країн. Тому дуже важливою нині є універсалізація податкових законодавств різних країн та утворення міжнародних контролюючих органів, укладення угод про міждержавні відносини у сфері оподаткування. Значною мірою цьому сприяє застосовування широкої мережі комп'ютерної техніки.

Існують два **напрями боротьби з правопорушенням** податкового законодавства.

Профілактика, або попередження. Для цього застосовують превентивні методи. Це передусім консультування, методична допомога платникам податків, своєчасне висвітлення змін у податковому законодавстві в засобах масової інформації (різноманітні публікації про найтиповіші порушення порядку розрахунку податків, відкриття рубрик “Запитання — відповіді”, огляд і коментарі арбітражних і судових процесів і судової практики).

Покарання. Переважно це репресивні методи. Зазначимо, що в податках закладено деякі суперечності. Об'єктивно сплата податку призводить до зменшення загального доходу платника. При цьому кожен зацікавлений у зниженні бази оподаткування у такий спосіб, щоб зменшити сплату відповідного податку. Водночас держава прагне отримати податки у повному обсязі. Тому від виконання фіскальної функції залежить ставлення платника податку до держави. А від того, як виконується економічна функція, залежить ставлення держави до платника податку.

Однак слід зважати на те, що податки не завжди нараховуються на ті податкові бази, які визначені чинним законодавством, тобто об'єкт оподаткування та суб'єкт, який сплачує податок, можуть не збігатися. Платник податку завжди об'єктивно бажає перекласти сплату податків на інших суб'єктів ринку: споживачів (за рахунок підвищення ціни у пропорціях зростання податку) або на тих, від кого сам отримує виріб на таку суму, яка б дорівнювала розміру податку. Часом перекладання податків, які призначені до сплати, здійснюється в межах національної економіки загалом. Тому виникає проблема визначення сфери цього перекладання та впливу кінцевих пунктів, куди переміщується сплата податку. За окремими податками процес переміщення має певні особливості. Розглянемо це на прикладах.

Оподаткування фізичних осіб. Застосування прибуткового податку стосується всіх громадян України, які повинні сплачувати його і мають дохід, який згідно з чинним законодавством підлягає оподаткуванню. Якщо платник податку має право самостійно встановлювати ціни на свій виріб або послугу, то він може перекласти сплату податку на споживачів. Так, підприємці, які займаються особистою професійною діяльністю та отримують за це гроші, можуть підвищувати ціни на свої послуги пропорційно збільшенню розміру податку, щоб компенсувати ці витрати. Це стосується й підвищення заробітної плати працівників. З одного боку, це позитивний момент (зростання заробітної плати), а з іншого — це збільшує витрати роботодавця й відповідно призводить до зростання ціни на виріб. Загалом підвищення заробітної плати працівникам визначає додаткову сплату податків (як через заробітну плату, так і у разі придбання товарів). Це стосується й податків на спадщину.

Податок на прибуток підприємства. Загалом сфера застосування та перекладання цього податку досить обмежена. Якщо підприємство встановлює ціни з розрахунку на отримання найбільшого прибутку, то коли вводиться новий податок, воно може й не підвищувати ціну або зменшувати обсяги виробництва. У цьому разі співвідношення між цінами та отриманим максимальним прибутком буде майже незмінним як до введення, так і після введення цього податку. Усі податкові витрати лягають на власників компанії, акціонерів у вигляді меншого розміру дивідендів або меншого розміру нерозподіленого прибутку. Водночас компанія може перекласти весь тягар сплати нового податку на споживачів, підвищуючи ціну на свій виріб на розмір введеного нового податку. Податковий тягар також може бути перекладений на постачальника ресурсів за рахунок їх придбання за нижчою ціною. Але здебільшого перерозподіл податкового тягара з цього податку здійснюється між власниками цінних паперів підприємства (переважно акцій) за рахунок перерозподілу дивідендів.

Акцизний збір. Сфера дії перерозподілу цього податку незначна. Це пояснюється тим, що споживачі (коли розмір цього податку переглядається і досить істотно впливає на кінцеву ціну виробу) можуть перейти на споживання альтернативного виробу. Платнику податку важко перекласти сплату цього податку на споживача, наприклад, алкогольних напоїв, кондитерських виробів, тому що останній може купити інші товари та вироби за нижчою ціною, зокрема зарубіжно-го виробництва (або вживати алкогольні напої домашнього приготу-

вання). Збільшення ціни може настільки зменшити обсяги виробництва, що платник буде згоден повністю взяти на себе податкові витрати. Але й тут є різні варіанти. Наприклад:

- підвищення ціни відбувається поступово й у незначних розмірах, тобто споживач поступово звикає до зростання ціни;
- перекладання сплати податків можливе тоді, коли на певному ринку відсутні товари-замінники, а подібні вироби надто відрізняються від них за якістю;

Отже, перекладення акцизного збору на споживачів відбувається переважно через підвищення ціни. А якщо розглядати податок на майно, яке здається в оренду, то тут перекладення податку зумовлене підвищенням орендної плати й податковий тягар лягає на орендаря.

Це стосується й деяких інших податкових платежів.

Питання для самоперевірки

1. Ухилення від сплати податкових платежів і його сутність.
2. Причини ухилень від сплати податків та їх зміст.
3. Методи боротьби з ухиленням від сплати податків.
4. Види порушень податкового законодавства.
5. Види покарань за порушення податкового законодавства.
6. Економічна характеристика перекладення податків.
7. Перекладення різних податків та їх сутність.

Література [2; 3; 22; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

Тема 5

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість є одним з найважливіших податків більшості країн світу. Законодавчою базою для нарахування та стягнення цього податку є Закон України “Про податок на додану вартість”, ухвалений та підписаний Президентом України у квітні 1997 р. Істотних змін цей Закон зазнав 2003 р.

Чинною законодавчою базою визначено особливості застосування податку на додану вартість.

Об’єктом оподаткування є:

- операції з продажу товарів (робіт, послуг) на митній території України;
- ввезення або пересилання товарів на митну територію України й отримання робіт (послуг), що надаються нерезидентами для їх використання або споживання на митній території України;
- вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України та надання послуг або виконання робіт для їх споживання за межами митної території України.

Суб’єктом оподаткування є:

- особа, обсяг оподаткованих операцій з продажу товарів (робіт, послуг) якої впродовж будь-якого періоду з останніх дванадцяти місяців перевищував 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- особа, яка ввозить (пересилає) на митну територію України товари, розмір та обсяг яких не перевищує розмір межі, що дозволяється згідно з чинним законодавством;
- особа, яка здійснює на митній території України підприємницьку діяльність з торгівлі за готівкові кошти незалежно від обсягів продажу, за винятком фізичних осіб, які здійснюють торгівлю

на умовах сплати ринкового збору в порядку, встановленому чинним законодавством;

- особа, яка на митній території України надає послуги, пов'язані з транзитом пасажирів або вантажів через митну територію України.

Базою оподаткування є:

- операції з продажу товарів (робіт, послуг), що визначаються виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, яка визначається за вільними або регульованими цінами (тарифами) з урахуванням акцизного збору ввізного мита, а також інших податкових платежів, за винятком податку на додану вартість, які входять до ціни виробу;
- у разі продажу товарів (робіт, послуг) без оплати або з частковою оплатою їх вартості у межах бартерних (товарообмінних) операцій, натуральних виплат у рахунок оплати праці фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, передачі товарів (робіт, послуг), база оподаткування визначається виходячи з фактичної ціни операції, але не нижче за звичайні ціни;
- для товарів, які ввозяться (пересилаються) на митну територію України платниками податку, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не менша, ніж митна вартість, зазначена у ввізній митній декларації, з урахуванням витрат на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України.

Чинним законодавством України встановлено *дві ставки оподаткування:*

- 20 % від бази оподаткування, що додаються до ціни виробу;
- нульова ставка (яка визначається пунктом 6.2 Закону України “Про податок на додану вартість”).

Порядок обчислення та сплати податку. Цей податок сплачується з новоствореної вартості підприємства. Продаж товарів здійснюється за договірними цінами з додатковим нарахуванням ПДВ. Податок сплачується на підставі податкової декларації, яка заповнюється й подається платником податку у встановлений чинним законодавством термін. Під час розрахунку суми ПДВ до сплати визначаються податкові зобов'язання, які є загальною сумою податку, одержаною

(нарахованою) платником податку в звітному (податковому) періоді. Потім визначається податковий кредит, тобто сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду. Різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом є розміром податкового платежу до бюджету.

Датою виникнення податкового зобов'язання з продажу товарів (робіт, послуг) вважається дата, що припадає на податковий період, упродовж якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника як оплата товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, а в разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівкові гроші — дата їх оприбуткування в касі платника податку, а у разі відсутності такої — дата інкасації готівкових коштів у банківській установі, яка обслуговує платника податку;
- дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) — дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання платником податку робіт (послуг).

Податковий кредит звітного періоду складається із сум податків, сплачених (нарахованих) платником податку у звітному періоді у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких зараховується до складу валових витрат виробництва (обігу) та основних фондів чи нематеріальних активів, що підлягають амортизації. Датою виникнення права платника податку на податковий кредит вважається дата здійснення першої з подій:

- дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), дата виписки відповідного рахунка (товарного чека) у разі розрахунків з використанням кредитних дебетових карток або комерційних чеків;
- дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів (робіт, послуг).

У деяких випадках чинне законодавство передбачає податкове відшкодування (наприклад, у разі експорту товарів за межі України). Загалом це суми, що підлягають поверненню платнику податку, який має право на зменшення податкового зобов'язання звітного періоду. Підставою для отримання відшкодування є дані тільки податкової декларації за звітний період. За бажанням платника податку сума бюджетного відшкодування може бути повністю або частково зарахована у рахунок наступних платежів цього податку. Відшкодування здійс-

снюється шляхом перерахування відповідних грошових сум з бюджетного рахунка на рахунок платника податку в установі банку, що його обслуговує.

Період сплати податку визначають залежно від обсягів реалізації за попередній період (як правило, рік).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Підприємство виробляє продукцію із сировини, яку закупає на вітчизняному підприємстві. Вартість сировини та матеріалів становить 8 млн грн разом з ПДВ. Із цієї сировини за рік виробляється 5000 одиниць продукції, яка потім реалізується на вітчизняному ринку. Роздрібна ціна на одиницю продукції становить 2300 грн.

Визначити, який розмір ПДВ повинно сплатити підприємство, якщо воно не має податкових пільг.

Приклад розв'язання.

Визначаємо валові доходи підприємства-виробника:

$$2300 \text{ грн} \cdot 5000 = 11500000 \text{ грн.}$$

Визначаємо податкові зобов'язання підприємства:

$$11500000 \text{ грн} \cdot 0,1667 = 1917050 \text{ грн.}$$

Визначаємо податковий кредит:

$$8 \text{ млн грн} \cdot 0,1667 = 1333600 \text{ грн.}$$

Визначаємо розмір ПДВ до сплати:

$$1917050 - 1333600 = 583450 \text{ грн.}$$

Завдання 2

Підприємство виробляє продукцію в середньому по 500 одиниць на місяць і при цьому має такі витрати на одиницю виробу:

- матеріальні витрати (сировина, матеріали тощо) — 35 грн;
- витрати на оплату праці — 25 грн;
- витрати на транспортування, маркетингові дослідження, зберігання — 20 грн.

Крім того, підприємство планує отримати прибуток, виходячи з середньої ринкової ціни в розмірі 110 грн.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити підприємство.

Завдання 3

Підприємство виробляє товари із сировини, яку отримує від вітчизняних підприємств на суму 112 тис. грн. Із цієї сировини воно виробляє продукцію на суму 186 тис. грн, з яких 60 % експортує за межі території України.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити підприємство.

Завдання 4

Торговельне підприємство придбало 500 одиниць кіноапаратів за ціною 350 грн кожний (разом з ПДВ). З усієї придбаної партії товарів 70 % було реалізовано за ціною 400 грн за одиницю, а апарати, які залишилися, було реалізовано за ціною 380 грн за одиницю.

Визначити розмір ПДВ до сплати для цього торговельного підприємства.

Завдання 5

Підприємство придбало 140 морозильників за ціною 830 грн за одиницю (разом з ПДВ). Крім того, воно виробило й реалізувало 120 запасних частин за ціною 8 грн за одиницю.

Упродовж кварталу було реалізовано 80 % морозильників за ціною 870 грн за одиницю.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити підприємство.

Завдання 6

Підприємство-виробник виробило та реалізувало склотканину в обсязі 7000 кв. м за ціною 5,6 грн за 1 кв. м. Прибуток становить 20 % від ціни виробу. У структурі собівартості вартість сировини та матеріалів становлять 18 %, вартість придбаних основних фондів — 30 % від собівартості.

Визначити розмір ПДВ до сплати для цього підприємства.

Завдання 7

Торговельне підприємство крім реалізації товарів спортивного призначення займається рекламною діяльністю. За один місяць магазин реалізував товарів на суму 1,3 млн грн, при цьому торговельна надбавка становить 15 %. Для проведення рекламних заходів підприємство придбало обладнання на суму 600 тис. грн. За проведення рекламних заходів воно отримало від замовника 0,5 млн грн валового доходу.

Визначити розмір ПДВ до сплати для цього підприємства.

Завдання 8

Магазин спеціалізується на торгівлі побутовою технікою. На початок місяця на підприємстві було 70 пральних машин за ціною продажу 2100 грн за одиницю. Упродовж місяця підприємство отримало від постачальника ще 120 пральних машин за ціною виробника 1850 грн за одиницю. Наприкінці місяця всі пральні машини було продано за ціною 2150 грн кожна.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити виробниче підприємство.

Завдання 9

Бюджетна організація, яка займається спортивною підготовкою молоді, крім головних напрямів діяльності надає платні послуги й здійснює рекламні заходи.

Вартість придбаних для надання платних послуг матеріальних цінностей за місяць становила 8000 грн. Вартість наданих послуг за місяць — 3000 грн. За проведення рекламних заходів на рахунок організації було перераховано за місяць 2000 грн. Сума матеріальних витрат, які відносяться на валові витрати платних послуг, становила 1200 грн, а на рекламні заходи — 850 грн.

Визначити суму ПДВ, що має сплатити підприємство.

Завдання 10

Виробнича майстерня виробляє й реалізовує авточохли та скло. Собівартість авточохла становить 150 грн за одиницю, при цьому матеріальні витрати в складі собівартості — 40 %, норма рентабельності встановлена в розмірі 35 %. Ціна скла становить 180 грн за одиницю, при цьому норма рентабельності встановлена на рівні 30 %, у собівартості питома вага матеріальних витрат становить 60 %. За місяць майстерня реалізовує 1500 авточохлів і 4000 одиниць скла.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити майстерня.

Завдання 11

Підприємство, яке займається торговельною та обслуговуючою діяльністю, придбало у виробника телевізори за ціною 900 грн за одиницю. З метою підвищення якості обслуговування та збільшення обсягів реалізації воно самостійно виробило запасні частини до телевізорів за ціною 25 грн за одиницю, в яких 10 % становлять вартість сировини та матеріалів. За місяць підприємство реалізувало 200 оди-

ниць телевізорів разом із запасними частинами за ціною 1400 грн за одиницю.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити підприємство до державного бюджету.

Завдання 12

Виробниче підприємство “Оболонь” виробляє напій “Живчик” і пиво. Собівартість напою становить 2,5 грн за пляшку, а пива — 3,8 грн. Підприємство реалізує продукцію у дволітрових пластмасових пляшках. На неї встановлено норму рентабельності відповідно в 10 і 20 %. На виробництво напою у постачальників закуплено сировини та матеріалів на 0,9 грн на одиницю, а для виробництва пива — на 2,1 грн на одиницю. За місяць підприємство реалізує 80000 пляшок “Живчика” та 120000 пляшок пива.

Визначити, яку суму ПДВ повинно сплатити виробниче підприємство “Оболонь” за місяць.

Завдання 13

Підприємство виготовляє та реалізує вимірювальну апаратуру А та Б. Собівартість виробу А становить 5,5 грн за одиницю, виробу Б — 4,5 грн за одиницю. Для цих виробів прибутковість становить 20 %, вартість сировини та матеріалів у виробі А — 50 %, у виробі Б — 45 %. За місяць реалізується виробів А — 3000 одиниць, виробів Б — 4000 одиниць.

Визначити розмір ПДВ, який повинно сплатити підприємство за місяць.

Завдання 14

Виробниче підприємство виробляє та реалізує чорнильні та кулькові ручки. Собівартість виробництва кулькової ручки становить 0,8 грн за одиницю, вартість сировини та матеріалів — 30 %. Рівень рентабельності становить 15 %. Чорнильна ручка реалізується за ціною 2,5 грн за одиницю, питома вага сировини та матеріалів у собівартості продукції становить 60 %, при цьому рівень рентабельності становить 20 %. За місяць реалізується 15000 кулькових і 12000 чорнильних ручок.

Визначити розмір ПДВ до сплати підприємством за місяць.

Завдання 15

Виробниче підприємство виробляє фарби та лак будівельний. Собівартість 1 літра фарби становить 6,5 грн, при цьому рівень рентабельності підприємство встановило в 30 %, вартість сировини та матеріалів у складі собівартості становить 40 %. Собівартість будівельного лаку — 8,5 грн за 1 літр, норма рентабельності встановлена на рівні 35 %, питома вага сировини та матеріалів у собівартості становить 40 %. За місяць реалізується 4500 літрів фарби та 7000 літрів будівельного лаку.

Визначити розмір ПДВ виробничого підприємства до сплати.

Завдання 16

Швейна фабрика виробляє та реалізує верхній чоловічий та жіночий одяг. Ціна реалізації пальта жіночого становить 800 грн, при цьому вартість сировини та матеріалів у ціні виробу — 25 %. Ціна пальта чоловічого становить 650 грн, при цьому вартість сировини та матеріалів у собівартості становить 45 %, а рівень рентабельності встановлено в 15 %.

Визначити розмір ПДВ до сплати, якщо за місяць воно реалізує 500 одиниць жіночих і 1200 одиниць чоловічих пальт.

Завдання 17

Фабрика виробляє папір для принтерів і споживчий папір формату А4. Собівартість паперу для принтерів становить 6,2 грн за 1 кг, при цьому рівень рентабельності встановлено в 20 %, а питома вага сировини та матеріалів у собівартості — 25 %. На папір споживчий встановлено відпускну ціну виробника в 1,5 грн за 1 кг при рівні прибутковості в 15 % і питомій вазі матеріальних ресурсів 30 %.

Визначити розмір ПДВ до сплати підприємству за місяць, якщо воно реалізує за цей період 1500 кг паперу для принтерів і 5000 кг паперу формату А4.

Завдання 18

Підприємство виробляє та реалізує два типи окулярів: для поліпшення зору та сонцезахисні. Ціна окулярів для поліпшення зору становить 150 грн за одиницю, при цьому рівень рентабельності встановлено в 20 %, а вартість сировини, яку закуповують у постачальника становить 85 грн на одиницю. Вартість сонцезахисних окулярів —

75 грн при рівні рентабельності в 15 % і вартості сировини та матеріалів в ціні виробу 35 грн. За місяць підприємство реалізує 450 окулярів для поліпшення зору та 2000 сонцезахисних окулярів.

Визначити розмір ПДВ, який має сплатити підприємство за місяць.

Завдання 19

Торговельне підприємство “Будинок меблів” придбало для реалізації 80 столів за ціною фабрики-виробника 350 грн за одиницю. З цієї партії 75 % столів було реалізовано за ціною 500 грн за одиницю, а решту — за ціною 470 грн за одиницю.

Визначити розмір ПДВ до сплати за всю партію товару.

Завдання 20

Магазин з продажу спортивних товарів придбав для реалізації спортивні велосипеди за ціною заводу-виробника 1500 грн за одиницю. З усієї партії в 1000 одиниць 80 % було реалізовано за ціною 1800 грн за одиницю, а решту — за ціною 1700 грн.

Визначити, яку суму ПДВ зобов'язане сплатити торговельне підприємство за всю партію велосипедів.

Завдання 21

Універсам “Кишенья” придбав у виробничого підприємства “Оболонь” пиво в скляних пляшках по 0,5 літра за ціною 1,5 грн за пляшку. З усієї партії в 200 ящиків (по 20 пляшок у кожному) 80 % було реалізовано за ціною 1,8 грн за пляшку, а решту — за ціною 1,7 грн за пляшку.

Визначити, який розмір ПДВ має сплатити торговельне підприємство за всю партію реалізованого пива.

Завдання 22

Виробниче підприємство виробляє годинники. Їх собівартість становить 40 грн за одиницю, норму прибутковості встановлено в 20 %. Питому вагу матеріальних витрат (сировини, матеріалів) визначено в 20 %. До годинників додаються дві батарейки вартістю 5 грн за одиницю, які закуповуються у постачальника за ціною 4,5 грн за одиницю. За місяць було реалізовано 600 годинників.

Визначити, яку суму ПДВ повинно сплатити підприємство-виробник за місяць.

Завдання 23

Швейне виробниче підприємство виробляє та реалізує жіночі сукні, собівартість яких становить 50 грн за одиницю. Вартість сировини та матеріалів становить 18 грн. Рівень рентабельності встановлено в 15 %. За місяць було реалізовано 150 одиниць продукції.

Визначити суму ПДВ до сплати цим підприємством.

Завдання 24

Виробниче підприємство виготовляє та реалізує посуд. Собівартість виробництва чашки становить 12 грн, норма рентабельності — 15 %, вартість сировини та матеріалів у собівартості — 35 %. За місяць було реалізовано 4000 чашок. Собівартість виробництва тарілки — 8 грн, норма рентабельності визначена в 10 %, вартість сировини в собівартості становить 45 %.

Визначити суму сплати ПДВ за місяць, якщо підприємство виробляє та реалізує за цей період 5000 тарілок.

Завдання 25

Визначити суму ПДВ до сплати до бюджету або податкове відшкодування за квартал для підприємства за такими даними:

- за контрактом № 1 отримано передоплату на суму 3000 грн;
- за контрактом № 2 відвантажено продукцію, оплату за яку буде отримано наступного місяця;
- за контрактом № 1 відвантажено продукції на суму 6000 грн з оплатою різниці наступного кварталу.

Завдання 26

Посередницьке торговельне підприємство закуповує та реалізує продукцію. За місяць воно отримало з-за кордону продукції на суму 5000 дол. США. Курс іноземної валюти визначається на час розв'язання завдання. За ввезений виріб сплачено мита й митних платежів на суму 2000 грн. На суму ПДВ видано податковий вексель з умовою погашення його наступного місяця після реалізації виробів. Підприємство за контрактом відвантажило продукції іншому підприємству на суму 28000 грн. У рахунок отриманої продукції отримано оплату на суму 26000 грн.

Визначити розмір ПДВ, який повинно сплатити підприємство до бюджету.

Завдання 27

Виробниче підприємство реалізувало за звітний місяць продукції на суму 40000 грн. Для її виробництва воно закупило сировини та матеріалів на суму 8500 грн, отримало палива та електроенергії (разом з ПДВ) на суму 3000 грн, сплатило орендну плату (разом з ПДВ) на суму 1200 грн.

Визначити, яку суму ПДВ повинно сплатити підприємство за звітний місяць.

Завдання 28

Підприємство у звітному місяці реалізувало продукції на суму 70000 грн. Попередня оплата за діючим контрактом в попередньому місяці становила 30000 грн. Для виробництва підприємство закупило у постачальника сировини та матеріалів на суму 10000 грн.

Визначити, яку суму ПДВ повинно сплатити підприємство у звітному періоді.

Методичні вказівки до виконання завдань 1–28

Розрахунок податку до сплати здійснюється шляхом визначення різниці між податковим зобов'язанням та податковим кредитом. Податкове зобов'язання визначається множенням загальної суми валового доходу на коефіцієнт 0,1667 (визначається діленням 20 % на 120 %). При розрахунку податку вважається, що підприємство під час отримання сировини, матеріалів, напівфабрикатів може розраховувати на податковий кредит, а у разі отримання товару з-за кордону — на податковий вексель. Якщо товари експортуються, то підприємство може розраховувати на повернення раніше сплаченого ПДВ.

Питання для самоперевірки

1. Податок на додану вартість і його економічний зміст.
2. Економічна сутність поняття “додана вартість”.
3. Суб'єкт податку на додану вартість і його характеристика.
4. Об'єкт податку на додану вартість та його зміст.
5. Податкове зобов'язання з ПДВ і його сутність.
6. Податковий кредит і його характеристика.
7. Податкове відшкодування та можливість його отримання.

8. Пільги з ПДВ та їх види.
9. До оподаткування реалізації яких товарів, надання послуг застосовується нульова ставка ПДВ?
10. Терміни сплати ПДВ та їх визначення.
11. Відповідальність платників податків за сплату ПДВ.
12. Види порушень з ПДВ та їх характеристика.
13. Методика розрахунку ПДВ.

Література [2; 3; 14; 22; 53; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 6

АКЦИЗНИЙ ЗБІР

Акцизний збір — це непрямий податок, який встановлюється на високоприбуткові товари або товари, які виробляються монопольно. Цей податок включається до ціни цих виробів. Для цього Верховна Рада України визначає й затверджує перелік підакцизних товарів, який поступово зменшується. Законодавчими документами для нарахування та сплати цього податку є Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.92 та Закон України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” від 15.09.95 № 329/95-ВР (зі змін. та допов.), Закон України “Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої” від 07.05.96 № 178/96-ВР (зі змін. та допов.), Закон України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби” від 24.05.96 № 216/96-ВР (зі змін. та допов.), Закон України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)” від 11.07.96 № 313/96-ВР (зі змін. та допов.).

Платниками цього податку є суб’єкти підприємницької діяльності, які виробляють підакцизні товари, продукцію, а також суб’єкти господарської діяльності, які імпортують товари з-за меж України, або фізичні особи, які не мають статусу юридичної особи, чи іноземні громадяни та особи без громадянства, які ввозять або пересилають предмети на митну територію України. Об’єктом оподаткування є:

- реалізація вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) шляхом їх продажу, обміну;
- обороти з реалізації або передачі товарів для власного споживання, промислової переробки, а також для своїх працівників;
- митна вартість імпортованих товарів, що придбані за іноземну валюту або в порядку обміну чи безоплатної передачі.

Акцизний збір обчислюється двома методами.

Перший метод. Акцизний збір обчислюється за ставками у відсотках до обороту з продажу товарів, які реалізуються:

- за вільними цінами виходячи з їх вартості за цими цінами, встановленими з урахуванням збору без податку на додану вартість;
- за державними фіксованими або регульованими цінами виходячи з їх вартості за цими цінами без урахування торговельних знижок, а також податку на додану вартість.

У разі закупівлі імпортних товарів оподатковуваний оборот визначається виходячи з їх митної вартості. При визначенні вказаної вартості іноземна валюта перераховується у національну валюту України. Акцизний збір від реалізації товарів громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, стягується у джерела виплати доходів.

Оподатковуваний оборот, який уже включає акцизний збір, визначається за формулою

$$OO = \frac{C + \Pi}{100 - \text{Ст}_a} \cdot 100,$$

де OO — оподатковуваний оборот; C — собівартість виробництва; Π — прибуток; Ст_a — ставка акцизного збору.

Якщо товари імпортуються з-за кордону, то оподатковуваний оборот визначають виходячи з митної вартості товару та всієї суми сплаченого мита, тобто

$$OO = MB + M_t,$$

де MB — митна вартість; M_t — сплачене мито.

Розмір акцизного збору (A) визначається за формулою

$$A = \frac{OO \cdot \text{Ст}_a}{100},$$

де A — розмір акцизного збору до сплати.

Другий метод. Акцизний збір розраховується виходячи зі ставок, які визначають в євро. За товарами вітчизняного виробництва акцизний збір розраховується виходячи з євро, перерахованого у валюту України за курсом Національного банку України на перший день кварталу, в якому здійснюються операції з відвантаження та продажу товарів. Він залишається незмінним упродовж усього кварталу.

Якщо товари завозяться на митну територію України з-за кордону, то акцизний збір визначається виходячи з митної вартості товару в євро в перерахунку у валюту України за курсом Національного банку України на день митного оформлення товарів або день придбання марок акцизного збору.

Для деяких груп товарів існує особлива методика розрахунку акцизного збору. Так, для *алкогольних і тютюнових виробів* застосовується авансовий спосіб сплати цього податку.

Платниками податку є суб'єкти підприємницької діяльності, тобто виробники зазначеної продукції; замовники цієї продукції, за дорученням яких виробляються ці товари; суб'єкти підприємницької діяльності, які імпортують алкогольні та тютюнові вироби на митну територію України як для власного виробництва, так і для подальшого продажу або реалізації.

Об'єктами оподаткування є: обороти з реалізації вироблених на території України алкогольних і тютюнових виробів шляхом продажу, обміну або безоплатної передачі; обороти з реалізації цих виробів для власного споживання та промислової переробки, а також виготовлені українськими виробниками на давальницьких умовах; алкогольні й тютюнові вироби, які завозяться на митну територію України для подальшої переробки або реалізації.

Для реалізації алкогольних і тютюнових виробів на митній території України виробник або суб'єкт, який імпортує ці вироби, повинен закупити акцизні марки на всі вироби, тобто сплата податку здійснюється авансовим способом. Уся вироблена продукція, яка імпортується з-за кордону, повинна бути маркірована. У сучасних умовах акцизні марки мають захисні елементи (зокрема й голозахисні смужки). Продаж акцизних марок для вітчизняних виробників здійснюється виходячи з планових місячних обсягів реалізації цих товарів відповідно до замовлення. Якщо підакцизні товари, згідно з чинним законодавством, звільняються від оподаткування (наприклад, під час експорту товарів за іноземну валюту), то платнику цього податку повертають з бюджету сплачену суму акцизного збору.

Якщо суб'єкт підприємницької діяльності є імпортером алкогольних і тютюнових виробів, то він повинен зареєструватися у продавця марок акцизного збору як імпортер та одержати відповідне посвідчення. Для отримання цих марок він подає заявку-розрахунок у трьох примірниках, а також платіжні документи, які підтверджують внесення грошових коштів за акцизні марки. Продаж марок акцизного збору

при ввезенні наступних партій виробів проводиться після того, як продавцю марок передано копію ввізної вантажної митної декларації на партії товарів, які ввезені раніше. Після придбання марок акцизного збору імпортер алкогольних і тютюнових виробів передає їх іноземній фірмі-виробнику, яка здійснює маркування цієї продукції. Ці підакцизні вироби можуть бути ввезені на територію України тільки через митниці вже з акцизними марками. При оформленні імпортованих алкогольних і тютюнових товарів на них повинні бути марки акцизного збору відповідного зразка. Крім того, органам митного контролю передається примірник заявки-розрахунку на одержання акцизних марок з відміткою органу, який їх продав, про повну сплату суми акцизного збору, а також попередню вантажну декларацію про отримання товару.

Вітчизняні підприємства-виробники, які реалізують підакцизну продукцію, проводять сплату акцизного збору з алкогольних напоїв на третій робочий день після здійснення обороту з реалізації, з тютюнових виробів — до 16 числа наступного за звітним місяцем.

Цей податок має пільги, які значно менші за кількістю порівняно з іншими податками. До них належать: оборот з реалізації легкових автомобілів спеціального призначення (швидка допомога, міліція, пожежні); оборот легкових автомобілів спеціального соціального призначення (для інвалідів); оборот з реалізації спирту етилового, який використовується для виробництва лікарських препаратів; підакцизні вироби, які експортуються за межі території України (але тільки за іноземну валюту).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 29

Виробниче підприємство виробляє товар і реалізує його вітчизняним споживачам. Собівартість його виробництва становить 1,20 грн, рівень прибутковості встановлено в 20 %, акцизний збір — у 30 %.

Визначити відпускну ціну на виріб, розмір акцизного збору та податку на додану вартість.

Приклад розв'язання.

Визначаємо розмір прибутку в ціні виробу:

$$1,20 \cdot 20: 100 = 0,24.$$

Визначаємо ціну на підакцизні товари разом з акцизним збором:

$$Ц = \frac{С + П}{100 - С_{т_a}} \cdot 100 = \frac{1,20 + 0,24}{100 - 30} \cdot 100 = \frac{1,44}{70} \cdot 100 = 2,06.$$

Визначаємо кінцеву ціну на товар:

$$2,06 \cdot 1,20 = 2,47.$$

Визначаємо розмір акцизного збору:

$$2,06 \cdot 30 : 100 = 0,62.$$

Визначаємо розмір ПДВ:

$$2,47 \cdot 0,1667 = 0,41.$$

Завдання 30

Виробниче підприємство виробляє товари та реалізує їх вітчизняним торговельним підприємствам. Відпускна ціна підприємства-виробника становить 2,80 грн. Ставку акцизного збору встановлено на рівні 30 %. Рівень прибутку — 25 %.

Визначити розмір ПДВ та акцизного збору, який повинно сплатити підприємство, та собівартість виробу.

Завдання 31

Лікєро-горілочний завод виробляє та реалізує горілку “Козацька”, роздрібна ціна на яку становить 10 грн. Торговельне підприємство встановило торговельну надбавку до ціни виробника в розмірі 10 %. Прибутковість заводу-виробника становить 20 %.

Визначити розмір ПДВ, який потрібно сплатити заводу, собівартість пляшки горілки, якщо акцизний збір встановлений, згідно з чинним законодавством, у розмірі 3 євро за один літр чистого спирту (євро перераховується у національну валюту України згідно з курсом НБУ на час розв’язання завдання. 1 євро — 5,8 грн).

Завдання 32

Завод шампанських вин виробив і реалізував за місяць 30000 пляшок шампанського. Відпускна ціна на цю продукцію становила 6 грн.

Визначити розмір ПДВ та акцизного збору, які має перерахувати до державного бюджету завод, якщо акцизний збір установлений, згідно з чинним законодавством, у розмірі 0,3 євро за один літр чистого спирту (євро перераховують у національну валюту України згідно з курсом НБУ на час розв’язання завдання. 1 євро — 5,8 грн).

Завдання 33

Лікero-горілчаний завод виробляє таку продукцію:

- горілка “Святкова” собівартістю 3 грн за пляшку і нормою прибутковості 20 %. За місяць було реалізовано 800000 пляшок;
- коньяк “Закарпатський” собівартістю 8 грн і нормою прибутковості 25 %. За місяць було реалізовано 300000 пляшок;
- вино “Квіти Дунаю” собівартістю 1,3 грн і нормою прибутковості 18 %. За місяць було реалізовано 400000 пляшок.

Акцизний збір на горілку встановлений, згідно з чинним законодавством, у розмірі 3 євро, на коньяк цієї марки — 3,5 євро, на вино — 0,15 євро за один літр чистого спирту (євро перераховується у національну валюту України згідно з курсом НБУ на час розв’язання завдання, 5,8 грн за 1 євро).

Розрахувати розмір акцизного збору, який повинен сплатити завод.

Методичні вказівки до виконання завдань 29–33

Розрахунок податку до сплати здійснюється шляхом визначення вартості підакцизних товарів згідно зі ставкою акцизного збору. Визначення акцизного збору у відсотках за товарами, які мають ставки, здійснюється за відповідними формулами.

Питання для самоперевірки

1. Акцизний збір як непрямий податок і його сутність.
2. Підакцизні вироби та їх характеристика.
3. Законодавча база стягнення акцизного збору в Україні.
4. Ставки акцизного збору та їх встановлення.
5. Які способи сплати акцизного збору ви знаєте?
6. Які особливості сплати акцизного збору з алкогольних і тютюнових виробів?
7. Які особливості сплати акцизного збору під час імпорту підакцизних товарів?
8. Пільги з акцизного збору та їх характер.

Література [2; 3; 8; 9; 11–13; 22; 31; 56; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

Тема 7

МИТО

Мито — це непрямий податок, що стягується з товарів, які переміщуються через митний кордон України або прямують її територією транзитом. Цей податок включається в ціну виробу. Суб'єктами оподаткування є юридичні та фізичні особи, які перевозять товари через кордон держави. Сплата мита здійснюється на підставі заповненої митної декларації. Існує різниця між сплатою цього податку юридичними та фізичними особами. Для фізичних осіб є обмежена кількість товарів, які вони мають право провозити через кордон України без заповнення митної декларації. Об'єктом оподаткування є митна вартість або одиниця товару, яка завозиться на територію України.

Митне оподаткування — це один з напрямів економічної та митної політики держави, а також неабиякий важіль впливу та регулятор господарської діяльності.

Існують два види переміщення через митний кордон України:

- ввіз товарів на територію держави, тобто фактичне переміщення через митний кордон товарів та інших предметів;
- транзит через територію держави, тобто переміщення товарів та інших предметів під митним наглядом між двома пунктами або в межах одного пункту територією України.

Переміщення товарів через митний кордон України підлягає митному оформленню працівниками митниці. Таким чином забезпечується митний контроль. Однією з операцій, яка включає процедуру митного контролю, є заповнення митної декларації шляхом подання заяви до відповідних органів із зазначенням точних даних про мету переміщення товарів, а також інших відомостей згідно з чинним законодавством. Після оформлення декларації відбувається митне оформлення. Для цього потрібні такі документи:

- митна декларація;

- певні ліцензії та різні дозволи;
- документи, які підтверджують внесення відповідних митних платежів.

Базою для визначення та сплати мита є митна вартість товару.

Вона складається з:

- ціни придбання виробу;
- витрат на транспортування товарів;
- комісійних та різних брокерських витрат;
- плати за використання об'єктів інтелектуальної власності.

Після розрахунку митної вартості виробу визначаються країна-виробник і товарна група, яка імпортується, порядок обчислення та сплати мита й порядок застосування пільг.

Крім мита, підприємство сплачує митні збори, які є митними платежами, що підлягають сплаті до бюджету суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності за роботу, виконану митними органами. Платниками його є суб'єкти, щодо яких здійснюються митні дії. Митні збори стягуються за митне оформлення товарів, а також їх перебування під митним наглядом за кожен вантажну декларацію. Мито сплачується у валюті України — гривнях. Розрізняють два види ставок: у відсотках до митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та у визначеному еквіваленті на одиницю виробів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 34

Підприємство придбало автомобіль іноземного виробництва марки *Ford* випуску 2002 р. за 15000 дол. Об'єм циліндрів двигуна внутрішнього згорання із запалюванням від іскри становить 2500 куб. см. Курс долара на дату розмитнення становив 5,35 грн. Вартість транспортування, страхування та брокерських послуг становила 500 дол, ставка мита — 0,2 %.

Визначити розмір митних зборів, які повинно сплатити підприємство за придбаний автомобіль.

Приклад розв'язання.

Митні збори визначають за формулою

$$MЗ = MВ \cdot Ст,$$

де *MВ* — митна вартість, яка включає вартість товару, транспортування, страхування та брокерських послуг; *Ст* — ставка мита.

Митна вартість товару 15000 дол. + 500 дол. = 15500 дол.

Розраховуємо вартість товару в національній валюті:

$$15500 \text{ дол.} \cdot 5,35 = 82925 \text{ грн.}$$

Визначаємо митні збори:

$$\frac{82925 \cdot 0,2}{100} = 165,85 \text{ грн.}$$

Завдання 35

Підприємство, яке знаходиться в Донецьку, у 2004 р. придбало в США десять легкових автомобілів *Ford* 2001 р. випуску (первинна вартість — 20000 дол.). Об'єм циліндрів двигуна — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 дол. — 5,35 грн, 1 євро — 6,5 грн. Плата за фрахт судна до пункту призначення в Миколаєві становить 600 дол., вартість послуги завантаження в США — 40 дол., розвантаження в Миколаєві — 30 дол., вартість доставки автомобілів у США — 400 дол., вартість транспортування автомобілів від Миколаєва до Донецька становить 150 грн за один автомобіль. Ставку мита встановлено в розмірі 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору — 15 %. Страхові послуги за період транспортування морем становлять 3 % вартості автомобілів.

Розрахувати мито, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Завдання 36

Підприємство, яке розташоване у Харкові, у 2004 р. придбало для власного користування п'ять машин *Nissan* 1999 р. випуску (первинна вартість автомобіля — 10000 дол.). Об'єм циліндрів двигуна — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 дол. — 5,35 грн, 1 євро — 6,5 грн. Плата за фрахт судна до пункту призначення в м. Херсон становить 800 дол., вартість послуги завантаження в Японії — 30 дол., розвантаження в Миколаєві — 25 дол., вартість доставки автомобілів в Японії — 200 дол., вартість транспортування автомобілів від Херсона до Харкова становить 200 грн за один автомобіль. Ставку мита встановлено в 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору встановлено у 15 %. Страхові послуги за період транспортування морем становлять 4 % вартості автомобілів.

Розрахувати мито, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Завдання 37

Підприємство, яке розташоване в Києві, у 2004 р. придбало в Німеччині три легкових автомобіля *Mercedes-Benz* 2003 р. випуску (первинна вартість становить 12000 євро). Об'єм циліндрів двигуна — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 євро — 6,5 грн. Вартість транспортування автомобілів до митного кордону України за всі автомобілі становить 800 євро, а територією України — 1500 грн за кожний автомобіль. Ставку митного збору встановлено в 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору встановлено у 10 %. Страхові послуги за період транспортування — 2 % вартості автомобілів.

Визначити розмір мита, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Завдання 38

Підприємство, що розташоване в Києві, у 2004 р. придбало у Франції п'ять легкових автомобілів *Peugeot* 2000 р. випуску (первинна вартість — 10000 євро). Об'єм циліндрів двигуна внутрішнього згорання — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 євро — 6,50 грн. Розмір фрахту судна до пункту призначення в Одесі становить 1500 євро за всі автомобілі, вартість послуги завантаження у Франції — 800 євро, розвантаження в Одесі — 400 євро, вартість доставки автомобілів у Франції становить 400 євро, вартість транспортування автомобілів від Одеси до Києва — 150 грн за один автомобіль. Ставку митного збору встановлено в розмірі 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору встановлено у 10 %. Страхові послуги за період транспортування морем становлять 2 % від вартості автомобілів.

Визначити митні збори, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Завдання 39

Підприємство, яке розташоване у Львові, у 2004 р. придбало у Франції десять легкових автомобілів *Renault* 2002 р. випуску (первинна вартість — 8000 євро). Об'єм циліндрів двигуна внутрішнього згорання із запалюванням від іскри — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 євро — 6,5 грн. Розмір фрахту судна до пункту

призначення Одеси становить 3000 євро на всі автомобілі, вартість послуги завантаження у Франції — 1000 євро, розвантаження в Одесі — 700 євро, вартість доставки автомобілів у Франції — 600 євро, вартість транспортування автомобілів від Одеси до Львова становить 200 грн за один автомобіль. Ставку мита встановлено в розмірі 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору встановлено в 10 %. Страхові послуги за період транспортування морем — 2 % вартості автомобілів.

Визначити мито, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Завдання 40

Приватне підприємство, яке знаходиться в Києві, у 2004 р. придбало в Німеччині легковий автомобіль *Audi* 2001 р. випуску (первинна вартість — 7000 євро). Об'єм циліндрів двигуна внутрішнього згорання — 2500 куб. см. Курс валюти на дату оформлення становить: 1 євро — 6,50 грн. Вартість транспортування автомобіля до митного кордону України — 500 євро, а територією України — 2000 грн. Ставку мита встановлено в 0,2 % митної вартості автомобіля, а ставку акцизного збору встановлено в 10 %. Страхові послуги за період транспортування становлять 1,5 % вартості автомобілів.

Визначити мито, акцизний збір і ПДВ, які має сплатити підприємство.

Методичні вказівки до виконання завдань 34–40

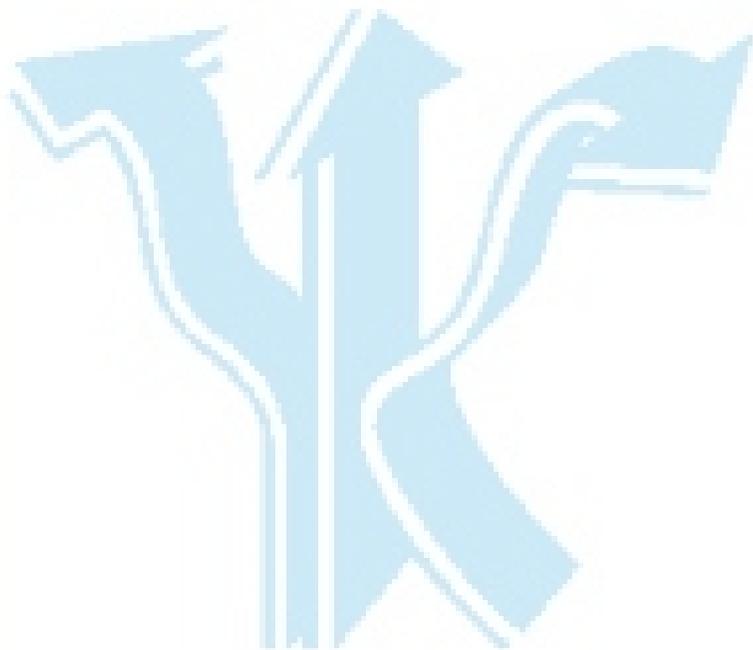
Розрахунок мита до сплати здійснюються шляхом визначення митної вартості товарів і згідно з відповідною ставкою. До митної вартості включають митний збір, страхові послуги, вартість транспортування засобу тощо.

Питання для самоперевірки

1. Мито та його економічна сутність.
2. Функції мита та їх зміст.
3. Митні збори та їх склад.
4. Порядок визначення митної вартості товару.
5. Об'єкти сплати мита.

6. Суб'єкти сплати мита.
7. Порядок визначення мита до сплати.
8. Ставки мита та принципи їх встановлення.
9. Пільги під час сплати мита та їх характеристика.
10. Особливості сплати мита юридичними та фізичними особами.

Література [2; 3; 7; 22; 28; 43; 54; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 8

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Податок на прибуток підприємства є одним з основних прямих податків держави, питома вага якого у зведеному бюджеті України становить у середньому за останні п'ять років від 15 до 18 %. Законодавчою базою для його нарахування та сплати є Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.94 № 334/94-ВР (із змін. та допов.). Найсуттєвіші зміни та доповнення, зокрема й методологічного характеру, були внесені Законом України «Про зміни та доповнення до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»» від 22.05.97 № 283/97-ВР.

Чинне законодавство має як позитивні, так і негативні риси. До позитивних належать: стимулюючий характер закону та спрямованість його на підвищення ділової активності підприємств; закон також є одним з основних регуляторів економіки як на макро-, так і на мікрорівні; база оподаткування включає всі види доходів підприємства. До недоліків слід віднести складність розрахунку та обчислення оподаткованого обороту; зростання ціни та негативний вплив цього чинника на споживача; можливість ухилення від сплати податку та зменшення бази оподаткування; пропорційна ставка оподаткування не залежить від виду діяльності підприємства та ін.

Платниками податку на прибуток є резиденти та нерезиденти. Серед резидентів слід назвати суб'єкти підприємницької діяльності; бюджетні, громадські та інші підприємства; установи та організації, що здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами. Серед нерезидентів до платників податку належать фізичні та юридичні особи, які створені у будь-якій

організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерел їх походження в Україні, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичний статус або імунітет згідно з міжнародними угодами України або її законами. До платників податку на прибуток також належать підприємства залізничного транспорту, Національний банк України, установи пенітенціарної системи, де є певні особливості при визначенні та обчисленні розміру сплати цього податку.

Об'єктом оподаткування є прибуток, визначений шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід визначають як загальну суму доходу платника податку, яка отримана від усіх видів діяльності та нарахована впродовж звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, її континентального шельфу, так і за її межами. Він включає загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг), цінних паперів, здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг, доходи від спільної діяльності у вигляді дивідендів, одержаних від нерезидентів, відсотків, роялті, володіння борговими вимогами, а також доходів від здійснення операцій лізингу (оренди). До складу валового доходу не включають суми акцизного збору, податку на додану вартість, які отримані чи нараховані у складі продажу продукції, кошти або вартість майна, одержані платником податку як компенсація за примусове відчуження державного майна та ін.

Валові витрати виробництва та обігу визначають як суму будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбані або виготовляються платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Під терміном “**амортизація**” розуміють поступове віднесення на валові витрати такі, що пов'язані з придбанням, виготовленням або поліпшенням основних фондів і нематеріальних активів у межах норм амортизаційних відрахувань. Амортизації підлягають витрати на придбання основних фондів і нематеріальних активів для власного виробничого використання, зокрема й витрати на купівлю племінної худоби та придбання й вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення; самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, у тому числі й витрати на виплату

заробітної плати працівникам, які були зайняті у виготовленні таких основних фондів; проведення всіх видів ремонту, реконструкції, модернізації основних фондів; поліпшення якості земель, не пов'язаних з будівництвом. Деякі витрати (наприклад, придбання та відгодівля продуктивної худоби; вирощування багаторічних плодоносних насаджень та ін.) не підлягають амортизації, а повністю зараховують до складу валових витрат. Є кілька методів розрахунків амортизаційних відрахувань. Для нематеріальних активів застосовують переважно лінійний метод. Його сутність полягає в тому, що відрахування проводять рівними частками, виходячи з первинної вартості, нормативного терміну та норм амортизаційних відрахувань. Для основних фондів є інша методика розрахунку. Усі основні фонди поділяють на чотири групи. До першої належать будівлі, споруди, їх структурні компоненти, передавальні пристрої, зокрема й житлові будинки та їх частини (квартири й місця загального користування). До другої групи належать автомобільний транспорт і вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та запчастини до них. До третьої групи належать будь-які основні фонди, які не ввійшли до першої та другої груп. Четверта група — це електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (зокрема, стільникові), мікрофони та рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів). Для кожної з цих груп визначено норми амортизації з розрахунку на податковий квартал. Так, для першої групи її встановлено в 2 %, для другої — 10 %, для третьої — 6 %, для четвертої — 15 %. Балансову вартість групи основних фондів на початок звітного періоду розраховують за формулою

$$B(a) = B(a-1) + П(a-1) - V(a-1) - A(a-1),$$

де $B(a)$ — балансова вартість групи на початок звітного періоду; $B(a-1)$ — балансова вартість групи на початок періоду, що передував звітному; $П(a-1)$ — сума витрат на придбання основних фондів, здійснення капітального ремонту, реконструкцій, модернізацій та інших поліпшень основних фондів упродовж періоду, що передував звітному; $V(a-1)$ — сума виведених з експлуатації основних фондів упродовж періоду, що передував звітному; $A(a-1)$ — сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у періоді, що передував звітному.

Загалом платник податку має можливість самостійно прийняти рішення про застосування інших норм амортизації, які не перевищують зазначені.

З 1 січня 2004 р. чинним законодавством України встановлено стандартну ставку оподаткування — 25 %.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 41

Взуттєва фабрика щоквартально виробляє та реалізує 7000 пар взуття. Середня ринкова ціна однієї пари взуття становить 144 грн. Умовно постійні витрати становлять 235000 грн за квартал, змінні витрати на одну пару взуття — 57 грн. Для виробництва продукції підприємство застосовує обладнання першої групи амортизації на суму 1000000 грн, другої групи — на суму 400000 грн, третьої — на суму 500000 грн, четвертої — на суму 270000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який повинна сплатити фабрика за квартал.

Приклад розв'язання.

Визначаємо розмір валового доходу за квартал:

$$7000 \cdot 144 = 1008000 \text{ грн.}$$

Розраховуємо розмір ПДВ: $1008000 \cdot 0,1667 = 168034 \text{ грн.}$

Визначаємо розмір валового доходу без ПДВ:

$$1008000 - 168034 = 839966 \text{ грн.}$$

Визначаємо розмір змінних витрат: $7000 \cdot 57 = 399000 \text{ грн.}$

Розраховуємо розмір амортизаційних відрахувань:

- група 1 $1000000 \cdot 2 : 100 = 20000 \text{ грн.}$;
- група 2 $400000 \cdot 10 : 100 = 40000 \text{ грн.}$;
- група 3 $500000 \cdot 6 : 100 = 30000 \text{ грн.}$;
- група 4 $270000 \cdot 15 : 100 = 40500 \text{ грн.}$

Разом амортизаційних відрахувань 130500 грн.

Визначаємо оподатковуваний розмір прибутку:

$$839966 - 235000 - 399000 - 130500 = 75466 \text{ грн.}$$

Далі визначаємо розмір податку на прибуток до сплати:

$$75466 \cdot 25 : 100 = 51886,5 \text{ грн.}$$

Завдання 42

Підприємство виробляє та реалізує радіоприймачі на території України за середньоринковою ціною 250 грн за одиницю. Для вироб-

ництва на одиницю продукції витрачається сировини та матеріалів на суму 60 грн (разом з ПДВ); витрати, пов'язані зі зберіганням та реалізацією продукції, становлять 80 грн на одиницю продукції.

Визначити розмір податку на прибуток, який має сплатити підприємство з одиниці продукції.

Завдання 43

Підприємство за місяць виробляє ювелірних виробів на суму 2000000 грн. Вартість сировини та матеріалів, які отримують в Україні, становить разом з ПДВ 350000 грн. Підприємство має витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, які становлять 500000 грн. Ставку акцизного збору на ці товари встановлено в розмірі 35 %.

Визначити розмір акцизного збору, ПДВ і податку на прибуток, які має сплатити підприємство.

Завдання 44

За звітний період підприємство реалізувало виробів на 50000 грн. Витрати на сировину та матеріали становили 15000 грн. За цей час підприємство виплатило працівникам заробітну плату в розмірі 13000 грн, придбало науково-виробничу літературу на суму 1000 грн. Крім того, від пов'язаної особи підприємство отримало фінансову допомогу в розмірі 25000 грн. На балансі підприємства є виробничий цех, балансова вартість якого на початок звітного періоду становила 175000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який повинно сплатити підприємство.

Завдання 45

Підприємство виробляє та реалізує металеві вироби. Для здійснення процесу виробництва воно має цехові приміщення балансовою вартістю на початок звітного періоду 75000 грн. Загальна виручка від реалізації виробленої продукції становила 45000 грн. Витрати на сировину та матеріали, електроенергію — 15000 грн, оплата праці робітників — 2400 грн, інші витрати — 900 грн. З іншої організації отримано доходи у вигляді дивідендів на суму 3000 грн.

Визначити податок на прибуток, який має сплатити підприємство.

Завдання 46

Адвокатська фірма надає юридичні послуги юридичним і фізичним особам й отримала за місяць 60000 грн виручки, з якої сплатило

згідно із законодавством суму ПДВ. Фірма орендує приміщення загальною площею 20 кв. м, при цьому сплачує орендну плату в розмірі 100 грн за місяць за кожен метр. Для службових цілей має автомобіль вартістю 4000 грн, а також офісні меблі балансовою вартістю на початок звітного періоду 25000 грн. За звітний період працівникам фірми було виплачено заробітну плату в розмірі 25000 грн. За звітний місяць фірма придбала в акціонерному банку акцій на суму 12000 грн.

Визначити, яку суму податку на прибуток повинна сплатити адвокатська фірма.

Завдання 47

Торговельно-посередницьке підприємство займається відповідною діяльністю. За звітний період воно отримало від виробника товарів на суму 25000 грн, а реалізувало на суму 55000 грн. Від здійснення бартерних операцій підприємство отримало дохід на суму 20000 грн. Крім того, воно здавало в оренду свої приміщення, за що отримало орендну плату в розмірі 5000 грн. За цей самий період виплачено заробітну плату на суму 3000 грн. Підприємство має також у власності приміщення вартістю на початок звітного періоду 70000 грн. Інші витрати становлять 18000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, яку повинно сплатити підприємство.

Завдання 48

Торговельно-посередницьке підприємство за звітний період продало товарів на суму 200000 грн, при цьому сплатило за придбані товари 75000 грн. Для здійснення своєї діяльності воно орендує офісне приміщення площею 70 кв. м і приміщення під склад загальною площею 140 кв. м. Орендна плата за місяць становить: за офісне приміщення — 25 грн, за складські приміщення — 15 грн (за 1 кв. м). Підприємство виплатило працівникам заробітну плату в розмірі 10000 грн. На балансі підприємства на початок року було обладнання на суму 40000 грн, за рекламну продукцію воно сплатило 3000 грн. Інші витрати становлять 50000 грн.

Визначити податок на прибуток, який повинно сплатити підприємство.

Завдання 49

Виробниче підприємство за звітний період виробило та реалізувало продукції на суму 80000 грн. У процесі виробництва воно витратило

сировини та матеріалів на суму 15000 грн. За цей період воно виплатило заробітну плату працівникам на суму 10000 грн. Підприємство має на балансі виробничі приміщення вартістю 150000 грн, автомобілі вартістю 25000 грн, комп'ютерну та іншу обчислювальну техніку вартістю 12000 грн. За звітний період підприємство перерахувало 2000 грн у благодійний фонд, сплатило податок на землю в розмірі 200 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який повинно сплатити підприємство за звітний період.

Завдання 50

Відкрите акціонерне товариство надає транспортні послуги. Для здійснення своєї діяльності воно має п'ять легкових і 10 вантажних автомобілів загальною вартістю на початок звітного періоду 300000 грн, а також гараж вартістю 80000 грн. За звітний період акціонерне товариство надало послуги на суму 85000 грн, використало запасних частин на суму 5000 грн, сплатило податок з власників транспортних засобів на суму 14000 грн. Працівникам було виплачено заробітну плату в розмірі 3500 грн.

Визначити розмір прибутку, який має сплатити до бюджету підприємство.

Завдання 51

Підприємство, яке займається рекламною діяльністю, має на своєму балансі офіс вартістю 20000 грн. Крім того, воно орендує приміщення площею 20 кв. м, за яке сплачує орендну плату в розмірі 20 грн за кв. м. За звітний період воно надало послуг на суму 35000 грн. Було виплачено заробітну плату на суму 3000 грн, сплачено за папір для виробничих цілей 4000 грн, інші виробничі витрати становили 5400 грн.

Визначити, яку суму податку на прибуток повинно сплатити підприємство.

Завдання 52

Фабрика з виробництва жіночого одягу шие та реалізує спідниці. За звітний період було вироблено 5000 одиниць продукції по 150 грн за одиницю. На балансі фабрики є приміщення, вартість якого на початок звітного періоду становить 600000 грн. Продукція виробляється на обладнанні, вартість якого становить 450000 грн, вартість обчислювальної техніки — 120000 грн. За цей же час працівникам

було виплачено заробітну плату в розмірі 345000 грн і премію в розмірі 120000 грн. Пов'язаною особою надано додаткову фінансову допомогу, яка становила 10000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який має сплатити до бюджету фабрика.

Завдання 53

Виробниче підприємство за звітний період виробило та реалізувало продукції на суму 720000 грн, зокрема й акцизного збору на суму 35000 грн. На виробництво продукції витрачено:

- сировини та матеріалів (разом з ПДВ) на суму 150000 грн;
- виплачено заробітної плати на суму 135000 грн;
- амортизація обладнання та приміщень становить 40000 грн;
- сплачено різних податкових платежів у розмірі 85000 грн;
- на рекламу витрачено 35000 грн.

Визначити податок на прибуток, який має сплатити підприємство за звітний період.

Завдання 54

За звітний період підприємство виробило та реалізувало за місяць 4000 одиниць виробів, вартість одиниці виробу становить 20 грн. У процесі виробництва було витрачено сировини та матеріалів на суму 15000 грн, палива та електроенергії на суму 4500 грн, виплачено заробітну плату в сумі 8000 грн. Амортизаційні відрахування за квартал становили 33000 грн, сума податкових платежів — 3000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який повинно сплатити підприємство за місяць.

Завдання 55

Підприємство за місяць реалізувало продукції на суму 190000 грн. За цей період працівникам виплачено 13000 грн заробітної плати. Інші витрати підприємства за звітний період становили 20000 грн. Балансова вартість основних фондів на початок звітної періоду становила: група 1 — 700000 грн, група 2 — 400000 грн, група 3 — 600000 грн, група 4 — 200000 грн.

Визначити розмір прибутку, який має сплатити підприємство до бюджету.

Завдання 56

Підприємство займається наданням послуг за кордоном України та реалізацією продукції на внутрішньому ринку. За надані послуги за місяць за кордоном підприємство отримало 3000 дол. США (курс Нацбанку становить 5,35 грн за один долар). За звітний період воно реалізувало продукції на суму 1200000 грн, з якої повинно сплатити ПДВ. За виконану роботу підприємство виплатило своїм працівникам заробітну плату в розмірі 130000 грн. За отриману продукцію постачальникам підприємство перерахувало 800000 грн. На початок звітнього періоду підприємство має на своєму балансі основних фондів на суму: група 1 — 100000 грн, група 2 — 70000 грн, група 3 — 25000 грн, група 4 — 15000 грн.

Визначити податок на прибуток, який має сплатити підприємство.

Завдання 57

Підприємство отримало за імпортом товарів на суму 10000 дол. США (за курсом Національного банку України 5,35 грн за долар). За цей товар сплачено митний збір на суму 2500 грн. Витрати з транспортування товару до підприємства становлять 800 грн за всю партію товару. На території України придбаний товар буде реалізований в середньому з націнкою 35 %. Підприємство виплатило заробітну плату працівникам на суму 12000 грн. Воно має на балансі основних фондів групи 2 на суму 15000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, яку має сплатити підприємство за звітний місяць.

Завдання 58

Виробниче підприємство реалізувало продукції на суму 15000000 грн. Собівартість виробленої продукції становить 6500000 грн. Підприємство за звітний період отримало прибуток від реалізації товарно-матеріальних цінностей на суму 150000 грн. Доходи від позареалізаційних операцій становлять 65000 грн. Крім того, підприємство отримало дивідендів за своїми акціями, що вкладені в інші підприємства, у розмірі 5500 грн. За звітний період сплачено податки з власників транспортних засобів на суму 12000 грн, та податки за землю — 80000 грн. Витрати на утримання соціальної сфери становлять 18000 грн. До благодійного фонду перераховано 10000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який має сплатити виробниче підприємство за звітний період.

Завдання 59

Товарна біржа отримала за виконані послуги 1500000 грн доходу разом з ПДВ. Витрати, пов'язані з наданням послуг, становили 800000 грн. Біржа також сплатила податок за землю у розмірі 3000 грн, податок з власників транспортних засобів — 8000 грн. Крім своєї посередницької діяльності вона реалізувала власних основних засобів на суму 5000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який має сплатити товарна біржа.

Завдання 60

Оптово-посередницьке підприємство за три місяці реалізувало товарів на суму 1400000 грн. За отримані товари воно перерахувало постачальнику 1000000 грн. Витрати підприємства становлять за звітний період 200000 грн. Крім того, було сплачено податок з власників транспортних засобів у розмірі 5000 грн, податок на землю — 3000 грн. На балансі підприємства на початок звітного періоду було основних фондів групи 1 на суму 350000 грн, групи 2 — 200000 грн, групи 3 — 70000 грн, групи 4 — 35000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який має перерахувати оптово-посередницьке підприємство до бюджету за звітний період.

Завдання 61

Акціонерне товариство відкритого типу, яке займається переробкою сировини, отримало за звітний період валового доходу на суму 4500000 грн, при цьому валові витрати, пов'язані з діяльністю підприємства, становили 2500000 грн. Підприємство сплатило податок на землю — 10000 грн, податок з власників транспортних засобів — 8500 грн, відрахувало на добродійну діяльність коштів у розмірі 20000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, який має сплатити АТ за звітний період.

Завдання 62

У першому кварталі на виробничому підприємстві виручка від реалізації продукції становила 500000 грн, від проведення посередницьких операцій — 15000 грн. Одержано дивідендів з акцій, які належали підприємству, на суму 1200 грн.

Валові витрати підприємства становили:

- придбання сировини та матеріалів для виробничих цілей — 150000 грн;
- амортизаційні відрахування — 130000 грн;
- транспортні витрати — 70000 грн;
- за послуги стороннім організаціям — 3500 грн;
- сплачено податкових платежів до бюджетів усіх рівнів, крім ПДВ, на суму 65000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, який підприємство має сплатити за звітний період.

Завдання 63

Підприємство виробляє та реалізує продукцію за межі України. За звітний період було отримано коштів за реалізовану продукцію на суму 20000 дол. (курс на час надходження становив 5,35 грн за один долар). На суму відвантаженого товару нараховано митні збори у розмірі 5000 грн. Крім експорту, підприємство реалізувало товарів на внутрішньому ринку на суму 35000 грн. Виробничі витрати становили 35000 грн, фонд оплати праці — 15000 грн, інші витрати, пов'язані з маркетинговими заходами, — 6000 грн, витрати за збут продукції — 12000 грн. Підприємство має на балансі основні фонди групи 1 на суму 150000 грн, групи 2 — 15000 грн, групи 4 — 12000 грн.

Визначити податок на прибуток, який має сплатити підприємство за звітний період.

Завдання 64

Виробниче підприємство за звітний квартал виробило та реалізувало продукції на суму 250000 грн. Матеріальні витрати, які ввійшли до собівартості, становили 70000 грн, витрати на утримання соціальної сфери — 7000 грн. Інші витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, становлять 120000 грн. За звітний період сплачено податкових платежів: податку з власників транспортних засобів — 1500 грн; земельний податок — 4500 грн. За перші два місяці кварталу було сплачено авансові платежі податку на прибуток у сумі 4000 грн. Крім того, підприємство отримало прибуток від реалізації основних фондів на суму 8000 грн, дивідендів на вкладений капітал в сумі 5000 грн. На балансі підприємства залишились основні фонди групи 1 амортизації в розмірі 100000 грн, групи 2 — 25000 грн, групи 3 — 14000 грн, групи 4 — 8000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який підприємство має сплатити до бюджету з урахуванням раніше сплачених сум цього податку.

Завдання 65

Виробниче підприємство за звітний квартал виробило та реалізувало продукції на суму 1500000 грн. Від посередницької діяльності воно отримало кошти у розмірі 350000 грн. Витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції та посередницькою діяльністю, становлять 950000 грн. До бюджету сплачено податкових платежів (крім ПДВ) на суму 250000 грн. Авансові платежі з податку на прибуток становили за два місяця 15000 грн.

Визначити, яку кінцеву суму податку на прибуток має сплатити підприємство за звітний квартал.

Завдання 66

Підприємство за звітний квартал отримало валовий дохід від своєї основної діяльності на суму 2500000 грн, від додаткової діяльності — на суму 450000 грн. Валові витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, а також додатковою діяльністю, становлять 1800000 грн. Прибуток від акцій, які належать цьому підприємству, — 15000 грн. За звітний період підприємство сплатило податкових платежів (крім ПДВ) на суму 120000 грн, перерахувало авансових платежів податку на прибуток у сумі 25000 грн. Перераховано на добродійні цілі 95000 грн.

Визначити, яку суму податку на прибуток має сплатити наприкінці кварталу підприємство.

Завдання 67

Акціонерне товариство, яке займається виробничою діяльністю, за звітний квартал має такі показники господарсько-фінансової діяльності:

- виручка від реалізації продукції — 4500000 грн;
- виручка від аукціонних торгів — 500000 грн;
- виручка від додаткової підприємницької та посередницької діяльності — 350000 грн;
- валові витрати, пов'язані з проведенням виробничої та іншої діяльності — 3500000 грн;
- перераховано на соціальні потреби будинку відпочинку 25000 грн;

- на добродійні цілі — 2000 грн;
- авансова сума податку на прибуток — 50000 грн.

Визначити розмір податку на прибуток, який зобов'язане сплатити підприємство до бюджету.

Методичні вказівки до виконання завдань 41–67

Розрахунок величини податку на прибуток здійснюється на основі затвердженої методики. Від скоригованої суми валового доходу віднімають валові витрати підприємства та амортизаційні відрахування. Визначений балансовий прибуток оподатковується за ставкою 25 %. Якщо підприємство займається добродійною діяльністю, то сума, відрахована на добродійні цілі, не підлягає оподаткуванню у визначеному державою розмірі.

Питання для самоперевірки

1. Платники податку на прибуток.
2. Об'єкт податку на прибуток і його зміст.
3. Яка законодавча база податку на прибуток? Дайте її характеристику.
4. Валовий дохід підприємства та його характеристика.
5. Валові витрати підприємства та їх зміст.
6. Амортизаційні відрахування та методика їх розрахунку.
7. Ставки податку на прибуток.
8. Пільги з податку на прибуток і порядок їх надання.
9. Терміни сплати податку на прибуток.
10. Відповідальність за своєчасність та правильність нарахування податку на прибуток.
11. Особливості сплати підприємствами податку на прибуток.

Література [2; 3; 7; 22; 28; 43; 54; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

Тема 9

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

З 1 січня 2004 р. набрав чинності Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” (далі — Закон), яким запроваджено пропорційне оподаткування доходів громадян в Україні. Згідно з цим Законом ставки податку диференційовані залежно від виду доходу, який одержує фізична особа. Базові ставки становлять: 15 % від об’єкта оподаткування (13 % — до 31 грудня 2006 р.); 5 % від доходу, одержаного у вигляді відсотка чи депозиту (вкладу) у банк або небанківську фінансову установу (крім страховиків), відсоткового або дисконтного доходу за ощадними (деPOSITними) сертифікатами, в інших випадках, встановлених нормами Закону; 30 % від доходу, одержаного у вигляді виграшу або призу (крім виграшу у державну лотерею у грошовому виразі), або будь-яких інших доходів, нарахованих на користь нерезидентів — фізичних осіб.

Платниками податку з доходів фізичних осіб є резиденти й нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України. Крім того, резиденти сплачують цей податок і з іноземних доходів.

Об’єктом оподаткування для резидента й нерезидента є:

- загальний місячний оподатковуваний дохід (для резидента — зокрема й іноземний дохід);
- чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року;
- доходи з джерелом їх походження з України, що підлягають кінцевому оподаткуванню у разі їх виплати.

При нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати об’єкт оподаткування визначається як нарахована сума такої заробітної плати,

зменшена на суму збору до Пенсійного фонду України та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які відповідно до Закону справляються за рахунок доходу найманої особи.

Загальний річний оподатковуваний дохід (далі — дохід) складається з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, одержаних протягом такого звітного року. У свою чергу до складу місячного доходу, зокрема, входять:

- доходи у вигляді заробітної плати, виплати та винагороди, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору;
- доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної власності; доходи у вигляді сум авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом;
- сума (вартість) подарунків у межах, що згідно з нормами Закону підлягають оподаткуванню;
- сума страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику податку за договорами довгострокового страхування життя й недержавного пенсійного забезпечення, за договорами пенсійного вкладу, у випадках та розмірах, визначених Законом;
- частина доходів від операцій з майном, розмір якої визначається згідно з положеннями відповідних статей Закону;
- дохід від надання майна в оренду або суборенду;
- дохід, отриманий платником податку від його роботодавця як додаткове благо, наприклад, вартість використання житла, інших об'єктів матеріального або нематеріального майна, наданих платнику податку у безоплатне користування, або вартість послуг домашнього обслуговуючого персоналу, безоплатно отриманих платником податку, зокрема й праця підпорядкованих осіб;
- дохід у вигляді відсотків (дисконтних доходів), дивідендів і роялті, вигравшів, призів. Водночас не включаються до складу оподаткованого доходу, наприклад, дивіденди, що нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, яка нараховує такі дивіденди, за умови, коли таке нарахування жодним чином не

змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента, унаслідок чого збільшується статутний фонд такого емітента на сукупну номінальну вартість нарахованих дивідендів;

- інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах. Однак є виняток. Наприклад, не підлягає оподаткуванню сума доходів, отриманих платником податку від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України, виграші у державну лотерею;
- сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, й не повернутих у встановлені законодавством терміни;
- кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду.

Законом встановлено близько 35 видів доходів, які не входять до складу місячного або річного оподатковуваного доходу й не підлягають відображенню в річній податковій декларації, найпоширенішими серед яких є такі:

- сума державної адресної допомоги, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород і страхових виплат, які отримує платник податку відповідно з бюджетів, Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування згідно із Законом (крім виплат заробітної плати з бюджету, а також виплат, пов'язаних з тимчасовою втратою працездатності);
- сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт;
- аліменти, що виплачуються платнику податку;
- сума доходу, отриманого платником податку внаслідок відчуження акцій (інших корпоративних прав), одержаних ним у власність у процесі приватизації в обмін на приватизаційні компенсаційні сертифікати, безпосередньо отримані ним як компенсація суми його внеску до установ Ощадного банку СРСР або до установ державного страхування СРСР, або в обмін на приватизаційні сертифікати, отримані ним відповідно до закону, а також

сума доходу, отриманого таким платником податку внаслідок відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, земельних часток (паїв), майнових паїв, безпосередньо одержаних ним у власність у процесі приватизації згідно з нормами земельного законодавства;

- сума, сплачена роботодавцем на користь закладів освіти у рахунок компенсації вартості підготовки чи перепідготовки платника податку — найманої особи за профілем діяльності або загальними виробничими потребами такого роботодавця, але не вище розміру суми, яка визначається з розрахунку на кожний повний чи неповний місяць підготовки або перепідготовки такої найманої особи за такою формулою:

$$Пн = ММПМ \cdot 1,4, \quad (9.1)$$

де Пн — розрахунковий розмір місячної плати за навчання, що не включається до оподатковуваного доходу; ММПМ — місячний мінімальний прожитковий мінімум для працездатної особи, встановлений на 1 січня звітного податкового року;

- кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку його роботодавцем за рахунок коштів, які залишаються після оподаткування такого роботодавця податком на прибуток підприємств;
- основна сума депозиту (вкладу), внесеного платником податку до банку чи небанківської фінансової установи, яка повертається такому платнику податку, основна сума кредиту, що отримується платником податку;
- вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України платника податку або його дітей віком до 18 років, які надаються йому безоплатно або зі знижкою професійною спілкою, до якої зараховуються профспілкові внески такого платника податку, або за рахунок коштів відповідного фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище розрахованої за формулою (9.1) суми.

За результатами звітного податкового року платник податку має право на податковий кредит. Відповідно до Закону податковий кредит — це сума (вартість) витрат, яких зазнав платник податку — ре-

зидент у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів — фізичних або юридичних осіб упродовж звітнього року (крім витрат на сплату ПДВ та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за результатами такого звітнього року, у випадках, визначених Законом.

До складу податкового кредиту можна включати фактичні витрати, але тільки ті, що підтверджені платником податку документально: фіскальним або товарним чеком, касовим ордером, товарною накладною, іншими розрахунковими документами або договором, які ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і відповідають переліку, встановленому Законом, а саме:

- частину суми відсотків за іпотечним кредитом, сплачених платником податку, яка розраховується за визначеними Законом правилами;
- суму коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань або добродійних внесків неприбутковим організаціям, зареєстрованим в Україні, у розмірі, що перевищує два відсотки, але не є більшим п'яти відсотків від суми його загального оподаткованого доходу звітнього року;
- суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання такого платника податку, іншого члена його сім'ї першого ступеня споріднення, але не більше суми, визначеної за формулою (9.1) з розрахунку за кожний повний або неповний місяць навчання впродовж звітнього податкового року;
- суму власних коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, зокрема й для придбання ліків, донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань у розмірах, що не покриваються виплатами з фонду загальнообов'язкового медичного страхування.

Податковий кредит може бути нарахований лише резидентом, що має індивідуальний ідентифікаційний номер. Загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного впродовж звітнього року як заробітна плата. Якщо платник податку не скористався правом на нарахування податкового кредиту за результатами

звітнього податкового року, то таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Якщо дохід платника, одержаний ним як заробітна плата впродовж звітнього податкового місяця, не перевищує суми, розрахованої за формулою (9.1), він має право на податкову соціальну пільгу, тобто на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отримуваного із джерел на території України від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі (МЗП) (з розрахунку на місяць), установленій законом на 1 січня звітнього податкового року. Для певних категорій платників податків (одиноким матерям або одиноким батькам, або особам, які утримують трьох і більше дітей віком до 16 років; особи, віднесені законом до 1-ї або 2-ї категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; інваліди I або II групи) розмір соціальної пільги становить 150 % МЗП. Якщо платник податку є Героєм України, Героєм Радянського Союзу, повним кавалером ордена Слави чи Трудової слави, учасником бойових дій під час Другої світової війни або в цей час працював в тилу й має відповідні державні відзнаки, то розмір податкової соціальної пільги становить 200 % МЗП. Якщо платник податку має право на податкову соціальну пільгу з двох і більше підстав, вона застосовується один раз з підстави, що передбачає її найбільший розмір.

Відповідальність за дотримання порядку сплати податку покладається на податкового агента, який нараховує (виплачує) дохід на користь платника податку. *Податковий агент* — це юридична чи фізична особа або нерезидент, які незалежно від їхнього організаційно-правового статусу зобов'язані нараховувати, утримувати й перераховувати цей податок до бюджету від імені й за рахунок платника податку, вести податковий облік і подавати податкову звітність до відповідних органів, а також нести відповідальність за порушення Закону. Якщо ж окремі види доходів не підлягають у законодавчому порядку оподаткуванню під час їх нарахування або сплати, або ж особа, яка нараховує дохід, не є податковим агентом, то платник податку зобов'язаний самостійно включити цю суму до річного доходу й подати річну декларацію з цього доходу.

Слід підкреслити, що, на відміну від чинних до прийняття цього Закону норм, оподаткування доходів фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, а також фізичних осіб, які сплачують ринковий збір, буде здійснюватися за правилами, установленими спеціа-

льним законодавством, до введення якого в дію необхідно керуватися Декретом КМУ “Про прибутковий податок з громадян” у частині оподаткування доходів фізичних осіб від здійснення ними підприємницької діяльності.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 67

Громадянин Д. отримав:

- за основним місцем роботи — 420 грн;
- відсотки на банківський депозит (вклад) — 50 грн;
- дохід від продажу вирощеної на дачній ділянці продукції рослинництва — 200 грн.

Громадянин Д. має на утриманні двох дітей віком до 16 років.

Визначити прибутковий податок, утриманий з громадянина Д.

Приклад розв’язання: 1. Визначимо, які із зазначених доходів включаються до оподатковуваного доходу. З усіх зазначених видів доходу до оподатковуваного включається тільки 420 грн, оскільки норму Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб”, яка передбачає оподаткування доходу у вигляді відсотків на банківський депозит, ще не введено в дію, а включення доходу від продажу вирощеної на дачній ділянці продукції рослинництва до оподатковуваного Законом після внесення до нього відповідних змін не передбачено.

2. Визначаємо, чи має громадянин право на податкову соціальну пільгу. Згідно із Законом будь-який платник податку, в якого заробітна плата протягом звітного податкового місяця не перевищує суми розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн (510 грн), має право на застосування 100 % податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі (у розрахунку на місяць), яку встановлено законом на 1 січня звітного податкового року (у 2004 р. — 205 грн · 30 % = 61,5 грн) на місці одержання такої пільги. На 2004 р. мінімальну заробітну плату встановлено у розмірі 205 грн на місяць. Отже, громадянин Д., заробітна плата якого не перевищує 510 грн, має право на податкову соціальну пільгу. Тобто з метою оподаткування нараховану громадянину заробітну плату слід зменшити на 61,5 грн.

До того ж з метою оподаткування сума заробітної плати має бути зменшена на суму збору до Пенсійного фонду України (1 % від нарахованої заробітної плати, якщо її розмір становить менше 150 грн, і 2 % — якщо перевищує) та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (на випадок безробіття — 0,5 % суми оплати праці; на випадок тимчасової втрати працездатності — 0,5 % суми оплати праці для найманих працівників, заробітна плата яких нижча прожиткового мінімуму, встановленого для працездатної особи, і 1 % — для найманих працівників, заробітна плата яких вища прожиткового мінімуму, встановленого для працездатної особи), які відповідно до Закону справляються за рахунок доходу найманої особи.

3. Розраховуємо суму податку.

Виходячи з наведеного з доходу громадянина має бути утримано податок у розмірі

$$[420 - 61,5 - (420 \cdot 0,02 + 420 \cdot 0,01)] \cdot 0,13 = 44,98 \text{ грн.}$$

Завдання 68

Іноземному громадянину, який не має постійного місця проживання в Україні та працює на спільному підприємстві, нараховано за поточний місяць:

- заробітну плату — 1872 грн;
- премію — 420 грн;
- допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю — 182 грн;
- доходи від акцій — 200 грн.

Розрахувати суму податку, яку має сплатити зі свого доходу цей працівник.

Завдання 69

Згідно з поданою декларацією валовий дохід підприємця за 10 місяців минулого року становить 1900 грн, витрати — 750 грн.

Підприємець не має постійного місця роботи, належить до 3-ї категорії громадян, потерпілих від аварії на ЧАЕС.

Визначити суму податку з доходу цього підприємця.

Завдання 70

Громадянин почав займатися торговельно-посередницькою діяльністю з 1 лютого поточного року.

У декларації, яку від подав до податкової інспекції, вказано про очікуваний дохід у сумі 2950 грн. Громадянин не має іншого джерела доходів, на його утриманні двоє дітей: 1990 і 1994 року народження.

Визначити суму податку з доходу громадянина.

Завдання 71

Громадянин, який має постійне місце проживання в Україні, одержав у звітному році авторську винагороду в сумі 550 грн. Крім цього, він також одержав авторську винагороду в Канаді у сумі 250 канадських доларів (курс канадського долара — 7,64 грн). З одержаних у Канаді 250 доларів було утримано 75 доларів податку. Утримання цього податку підтверджено довідкою податкового органу м. Торонто.

Визначити суму податку із зазначених доходів громадянина.

Завдання 72

У зв'язку з ліквідацією підприємства працівнику виплачено:

- заробітну плату — 364 грн;
- вихідну допомогу у розмірі середньомісячного заробітку — 362 грн;
- компенсацію за невикористану відпустку — 41 грн.

Визначити суму податку з доходів працівника.

Завдання 73

Громадянину за місцем основної роботи за поточний місяць нараховано:

- заробітну плату — 280 грн;
- виплати польового забезпечення — 482 грн;
- винагороду за вислугу років — 125 грн;
- допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю — 48 грн.

Громадянин є особою, яку, згідно із чинним законодавством, віднесено до 4-ї категорії постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи.

Визначити суму податку з доходів цього громадянина.

Завдання 74

Працівнику, який має на утриманні одну дитину (1996 року народження), нараховано заробітної плати за січень — 224 грн, лютий — 248 грн, березень — 361 грн. Крім цього, працівник одержав у

січні 148 грн на відрядження, у лютому — 125 грн премії, у березні — 220 грн матеріальної допомоги.

Визначити суму податку, яку працівник має сплатити із зазначеного доходу.

Завдання 75

Громадяни не мають постійного місця роботи й займаються підприємницькою діяльністю.

Іванов — учасник Великої Вітчизняної війни. Фактична сума доходу за минулий рік — 850 грн, документально підтверджені витрати — 210 грн.

Петров займається виготовленням виробів із жерсті. Сума річного валового доходу, вказаного в декларації, — 1100 грн. Документів, які підтверджують витрати, немає. Норму витрат для цього виду діяльності встановлено нормативними документами у розмірі 35 % фактичних витрат.

Лізенко здійснює підприємницьку діяльність із січня поточного року. 1 лютого від подав до органів податкової служби декларацію про доходи, у якій зазначено, що валовий дохід за роботу у минулому місяці становив 300 грн. Документально підтверджені витрати — 100 грн.

Визначити очікуваний річний дохід, суму податку з нього і розмір авансових платежів. Зазначити терміни їх сплати.

Завдання 76

Громадянин А. отримав за перше півріччя 2004 р. доходи:

- за основним місцем роботи — 4500 грн;
- за сумісництвом — 1400 грн.

Визначити податок, утриманий з доходів громадянина впродовж зазначеного періоду.

Завдання 77

Громадянин Б. упродовж місяця отримав такі доходи:

- за основним місцем роботи — 1000 грн;
- за сумісництвом — 200 грн;
- матеріальну допомогу — 250 грн.

Визначити податок, який має бути утриманий з доходів громадянина.

Завдання 78

Громадянин Г. отримав за березень 2004 р.:

- за основним місцем роботи — 1200 грн;
- за сумісництвом — 150 грн;
- відсотки з грошових вкладів в установах банків — 50 грн.

Громадянин один утримує двох дітей віком до 18 років.

Визначити податок з доходу громадянина Г.

Завдання 79

Громадянин Р. працює на підприємстві “Прометей”. За сумісництвом викладає в університеті. Оклад за місцем основної роботи становить 1000 грн на місяць. За сумісництвом — 500 грн на місяць.

Визначити суму податку з доходів, яку сплачуватиме громадянин Р.

Завдання 80

Громадянин К. виховує разом з дружиною двох дітей, які є інвалідами з дитинства. Громадянин К. отримує заробітну плату у розмірі 485 грн, дружина за основним місцем роботи отримує 1785 грн, за сумісництвом — 1000 грн.

Визначити податок з доходів, який щомісяця сплачуватиме подружжя?

Завдання 81

Громадянин С. працює програмістом і отримує 520 грн. Він є ліквідатором аварії на ЧАЕС і особою, яку, відповідно до законодавства України, віднесено до 2-ї категорії постраждалих від аварії на ЧАЕС, а також виховує дитину — інваліда II групи. У вересні він отримав авторську винагороду у розмірі 2000 грн.

Визначити суму податку з доходів громадянина С. за вересень поточного року.

Завдання 82

Громадянка А. є учасницею бойових дій, викладає в університеті, отримуючи 1495 грн, а також у фінансовому коледжі, де її зарплата становить 2000 грн.

У березні на її користь відкрилася спадщина, за якою вона отримала квартиру площею 60 кв. м. Спадкодавець — її чоловік. У червні вона продала своє авто за 25 тис. грн, не сплативши при цьому держмито.

Пояснити, які доходи та за якими ставками підлягають оподаткуванню згідно з новим законодавством, а також суму податку з доходів, що підлягає сплаті.

Завдання 83

Громадянин Р. працює на ТОВ. Його заробітна плата становить 410 грн. Він виховує дітей 15 та 14 років і є батьком-одиначком. На умовах погодинної оплати праці він викладає у навчальному закладі та отримує 50 грн за годину при навчальному навантаженні на місяць 20 годин.

Улітку він отримав путівку на санаторно-курортне лікування від профспілкової організації ТОВ, членом якої він є. Вартість путівки 5 тис. грн. Щомісяця громадянин отримує 0,5 % за депозитним вкладом 1 тис. грн.

Визначити податок з доходу громадянина згідно з чинним законодавством.

Завдання 84

Громадянин П. у 1998 р. придбав квартиру 80 кв. м за 20 тис. грн. У 2004 р. він продав квартиру за 40 тис. грн. Цього ж року він отримав спадщину від громадянина Англії у сумі 50 тис. фунтів стерлінгів.

Заробітна плата громадянина становить 2 тис. грн, він разом з дружиною утримує трьох дітей віком 18, 8 і 5 років.

На підставі яких нормативно-правових документів та в якому розмірі громадянин П. сплачуватиме податок зі своїх доходів? Чи мають право на податкову соціальну пільгу громадянин та його дружина, яка отримує 500 грн на місяць?

Завдання 85

Громадянка К. отримує заробітну плату у розмірі 395 грн. Разом з чоловіком вона утримує дитину-інваліда III групи. У січні 2004 р. громадянка одержала вигреш у державну лотерею у розмірі 15 тис. грн й отримала від матері в спадщину квартиру, яку оцінено у 45 тис. грн.

Які види доходів із зазначених мають бути включені до складу оподатковуваного доходу громадянки й на підставі яких нормативно-правових документів?

Визначити податок з доходу громадянки.

Питання для самоперевірки

1. Об'єкт оподаткування для нарахування податку з доходів фізичних осіб.
2. Ставки податку з доходів фізичних осіб в Україні.
3. Основні пільги з податку з доходів фізичних осіб.
4. У яких випадках громадяни України повинні подавати до органів податкової служби декларацію про доходи?
5. Порядок застосування податкової соціальної пільги.
6. У яких випадках платники податку з доходів фізичних осіб мають право на податковий кредит?
7. Які особливості нарахування та сплати податку з окремих видів доходів фізичних осіб?

Література [2; 3; 22; 27; 30; 43; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 10

ПЛАТА ЗА РЕСУРСИ

До системи оподаткування України входять такі ресурсні платежі, як збір за спеціальне використання природних ресурсів, збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету, рентні платежі.

Збір за спеціальне використання природних ресурсів передбачає плату за спеціальне використання водних і лісових ресурсів, а також надр для видобування корисних копалин. Його і встановлено з метою підвищення зацікавленості суб'єктів підприємницької діяльності в раціональному використанні природних ресурсів.

Збір за спеціальне використання водних ресурсів справляється за використання води з водних об'єктів, що забрана із застосуванням споруд або технічних пристроїв і скидання в них зворотних вод. Збір за користування водами для потреб гідроенергетики справляється за користування водою, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії, а для підприємств водного транспорту — за користування водою під час експлуатації водних шляхів вантажними самохідними, несамохідними та пасажирськими суднами.

Платниками збору за спеціальне використання водних ресурсів і збору за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, а також громадяни — суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують водні ресурси та користуються водами для потреб гідроенергетики й водного транспорту.

Об'єктом обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, за користування водами для потреб гідроенергетики та водного

транспорту — обсяг води, пропущений через турбіни гідроелектростанцій, і тоннажо(місце)-доба експлуатації вантажних самохідних і несамохідних та пасажирських суден.

На спеціальне використання водних ресурсів встановлюються ліміти, які визначаються у дозволах на поставку води. На користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту ліміти не встановлюються. У межах існуючого ліміту збір за спеціальне використання водних ресурсів відноситься на валові витрати виробництва, а за понадлімітне використання водних ресурсів він обчислюється у п'ятикратному розмірі й справляється за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні водокористувача. Збір за користування водами для потреб гідроенергетики й водного транспорту відноситься на валові витрати виробництва.

Нормативи збору затверджує Кабінет Міністрів України: за спеціальне використання поверхневих водних об'єктів і підземних вод встановлюються в копійках за кубічний метр; за користування водами для потреб гідроенергетики — у копійках за 100 кубічних метрів води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій; за користування водою для потреб водного транспорту — у копійках за одну тоннажо-добу експлуатації вантажних суден та одне місце-добу експлуатації пасажирських суден.

Платниками за користування надрами для видобування корисних копалин, введеного у 1994 р., є всі суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які здійснюють видобування корисних копалин.

Плата за користування надрами для видобування корисних копалин (далі — плата) справляється за обсяги погашених у надрах балансових і позабалансових запасів (обсяги видобутих) корисних копалин за нормативами плати, що встановлюються для кожного виду корисних копалин (групи корисних копалин, близьких за призначенням) як базові або диференційовані залежно від геологічних особливостей та умов експлуатації родовищ. Суму платежу платник розраховує самостійно й відносить його на витрати виробництва.

Збір за геологорозвідувальні роботи розраховують і сплачують надрокористувачі, які видобувають корисні копалини на розташованих у межах території України родовищах, за нормативами, що встановлюються окремо для кожного виду корисних копалин чи групи близьких за призначенням копалин у гривнях до одиниці видобутку

чи погашення у надрах запасів корисних копалин (наведено у додатку до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння”). Надрокористувачі самостійно обчислюють збір за кожний звітний квартал, виходячи з обсягів видобутих (погашених запасів) корисних копалин, нормативів збору з урахуванням індексу інфляції та коефіцієнтів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 86

Підприємство використовує воду річки, яка належить до басейну Дніпра на північ від Києва. Для нього затверджено ліміт в обсязі 1700 м³. Фактично використано 1800 м³. Норматив збору за використання зазначених водних ресурсів встановлений у розмірі 5,04 коп. за 1 м³.

Визначити розмір плати за спеціальне використання.

Приклад розв'язання:

1. За використання водних ресурсів у межах встановленого ліміту розмір плати за воду становить:

$$1700 \text{ м}^3 \cdot 0,0504 \text{ грн} + (1800 \text{ м}^3 - 1700 \text{ м}^3) \cdot 0,0504 \text{ грн} \cdot 5 = 110,88 \text{ грн.}$$

Завдання 87

Теплоелектростанція розташована в басейні р. Південний Буг. За звітний період обсяг води, що пройшов через турбіни, становить 44,2 млн м³. Норматив збору — 5,54 коп. за м³.

Визначити розмір платежу за використання водних ресурсів.

Завдання 88

Виробниче об'єднання має на своєму балансі вантажний річковий флот (самохідний і несамохідний). У першому півріччі власник водного транспорту експлуатував вантажний флот 1000500 тоннажо-діб, а пасажирський флот — 10000 місце-діб. Нормативи збору за користування водами для потреб водного транспорту становлять 1,75 коп. за 1 тоннажо-добу експлуатації для вантажного самохідного й несамохідного транспорту, що експлуатується, та 0,20 коп. за 1 місце-добу експлуатації для пасажирського флоту, що експлуатується.

Визначити розмір платежу за використання водних ресурсів.

Завдання 89

Ставкове рибне господарство знаходиться у Приазовському районі. Для нього затверджено ліміт в обсязі 500 тис. м³. Норматив збору — 12, 1 коп. за м³.

Визначити розмір плати за використання водних ресурсів.

Завдання 90

Сільськогосподарське підприємство знаходиться у Закарпатській області. За звітний період воно використало 1050 м³ підземних водних ресурсів. Ліміт використання водних ресурсів — 12000 м³. Норматив збору — 5,29 коп. за м³.

Визначити суму платежу за використання водних ресурсів.

Питання для самоперевірки

1. Які платежі, згідно із законодавством України, належать до ресурсних платежів?
2. Хто є платниками збору за спеціальне використання водних ресурсів і за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту?
3. Об'єкт обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів.
4. Об'єкт обчислення збору за користування водами для потреб гідроенергетики й водного транспорту.
5. Порядок затвердження нормативів збору за спеціальне використання поверхневих водних об'єктів і підземних вод і за користування водами для потреб гідроенергетики й водного транспорту.
6. Платники за користування надрами для видобування корисних копалин.
7. Порядок справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин.
8. Який порядок розрахунку й сплати збору за геологорозвідувальні роботи?

Література [2; 3; 22; 35–39; 41; 46; 48–50; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

Тема 11

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ

Плата за землю в Україні стягується у вигляді земельного податку або орендної плати залежно від того, знаходиться земельна ділянка у власності чи надана у користування на умовах оренди. Розмір плати за землю встановлюється в розрахунку на рік у вигляді платежу за одиницю земельної площі й залежить від якості та місцезнаходження ділянки, на підставі кадастрової оцінки землі. Законодавчо справляння плати за землю регулюється Земельним кодексом України, Законом України “Про плату за землю” від 03.07.92 у редакції від 19.09.96 № 378/96-ВР, нормами щорічних законів про Державний бюджет, які вносять зміни щодо розміру платежів.

Платниками податку є юридичні й фізичні особи — власники землі, землекористувачі, орендарі земельних ділянок. Об’єктом плати за землю є земельна ділянка, а також земельна частка (пай), яка перебуває у власності або користуванні, зокрема й на умовах оренди. Залежно від призначення розрізняють групи земель сільськогосподарського й несільськогосподарського призначення. Для розрахунку плати за землю встановлено два види середніх ставок: за 1 га земель сільськогосподарських угідь і за 1 м² у межах населених пунктів. Ставки земельного податку за земельні ділянки (за винятком сільськогосподарських угідь) диференціюють і затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради на підставі середніх ставок податку, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки.

Законодавством передбачено ряд пільг з плати за землю. Зокрема, звільняються від плати заповідники, у тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники, регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, пам’ятки природи

тощо; дослідні господарства науково-дослідних установ, навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ; заклади, установи та організації, які повністю утримуються за рахунок бюджету, дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, громадські організації інвалідів України, заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням; зареєстровані релігійні та благодійні організації, які не займаються підприємницькою діяльністю, а також інваліди I і II груп, ветерани війни, пенсіонери та ін.

Якщо підприємства, установи та організації, що користуються пільгами щодо земельного податку, мають у підпорядкуванні госпрозрахункові підприємства або здають у тимчасове користування (оренду) земельні ділянки, окремі будівлі або їх частини, податок за земельні ділянки, зайняті цими госпрозрахунковими підприємствами або будівлями, переданими в тимчасове користування, сплачується у встановлених розмірах на загальних підставах.

Розмір, умови й терміни внесення орендної плати за землю встановлюються за угодою сторін у договорі оренди між орендодавцем (власником) та орендарем.

Особливою формою податку на землю є фіксований сільськогосподарський податок для підприємств, що займаються виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, введений Законом України “Про фіксований сільськогосподарський податок” у 1999 р., об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь, переданих сільськогосподарському товаровиробнику у власність або користування. Фіксований податок сплачується замість 11 загальнодержавних податків і зборів, зокрема й плати за землю, податку на прибуток, податку з доходів фізичних осіб, зборів на обов'язкове державне соціальне й пенсійне страхування та ін. Сума фіксованого сільськогосподарського податку на поточний рік визначається платником податку виходячи з площі сільськогосподарських угідь і їх грошової оцінки, проведеної станом на 1 липня 1995 р. відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України, і ставки фіксованого сільськогосподарського податку.

Ставка фіксованого податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюється у відсотках до їх грошової оцінки у таких розмірах: для ріллі, сіножатей та пасовищ — 0,5; для багаторічних

насаджень — 0,3. Сплата податку проводиться щомісячно до 20 числа наступного місяця у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах: у I кварталі — 10 %; II — 10 %; III — 50 %; IV — 30 %. Розрахунок податку за типовою формою, затвердженою ДПА України, подається органу державної податкової служби щорічно до 1 лютого поточного року.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 91

Установа, яка повністю утримується за рахунок бюджету, розташована у населеному пункті (чисельність — 420 тис. чоловік), займає загальну площу 8 га. На її території функціонує госпрозрахункове підприємство, що займає 1 га.

Визначити суму земельного податку, якщо його ставка становить 12,0 коп. за 1 м².

Приклад розв'язання:

Згідно із законодавством України установи, які повністю утримуються за рахунок бюджету, звільняються від сплати податку. Якщо підприємства, установи та організації, що користуються пільгами щодо земельного податку, мають у підпорядкуванні госпрозрахункові підприємства або здають у тимчасове користування (оренду) земельні ділянки, окремі будівлі або їх частини, податок за земельні ділянки, зайняті цими госпрозрахунковими підприємствами, сплачується у встановлених розмірах на загальних підставах.

Отже, у нашому прикладі до розрахунку беруть 1 га. Таким чином, розмір земельного податку становить: $10000 \text{ м}^2 \cdot 0,12 \text{ грн} = 1200 \text{ грн}$.

Завдання 92

Підприємство знаходиться в Києві й займає площу 2 га. Воно має спортивну базу за межами міста у населеному пункті з чисельністю населення 15 тис. чоловік.

Визначити суму земельного податку.

Завдання 93

Навчальний заклад, що фінансується з державного бюджету і розташований у населеному пункті з чисельністю населення 300 тис. жителів, займає площу 40 га та має у підпорядкуванні госпрозрахун-

ковий підрозділ, який має окреме приміщення і земельну ділянку у 4 га.

Визначити розмір плати за землю.

Завдання 94

Лісозаготівельний комбінат, який знаходиться у населеному пункті з чисельністю населення 215 чоловік, займає 2,2 га земель під виробничі комплекси. Крім того, за межами населеного пункту розміщено його лісорозробки — 1,5 млн м², спортивний майданчик — 0,2 га, деревообробний комбінат — 2,0 га, заказник — 1,5 га.

Визначити земельний податок.

Завдання 95

Громадянин проживає у населеному пункті (чисельністю населення — 510 чоловік) і має присадибну ділянку площею 0,8 га.

Визначити суму земельного податку та зазначити, на кого покладеться обов'язок нарахування цього платежу.

Методичні вказівки до виконання завдань 91–95

Інформація про ставки податку, яка необхідна для розв'язання задач, міститься в Законі України “Про плату за землю” з урахуванням коефіцієнтів, які щорічно визначаються Законом України “Про Державний бюджет” на відповідний рік.

Питання для самоперевірки

1. Хто є платником земельного податку?
2. Як здійснюється плата за землі населених пунктів?
3. Як здійснюється плата за землі сільськогосподарського призначення?
4. Який порядок справляння плати за землю?
5. Пільги з плати за землю.
6. Порядок розрахунку й сплати фіксованого сільськогосподарського податку.
7. Що таке грошова оцінка землі та як вона застосовується для розрахунку плати за землю?

Література [2; 3; 6; 22; 28; 57; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

Тема 12

МАЙНОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ

Згідно із Законом України “Про систему оподаткування” в нашій країні стягуються такі майнові податки, як податок на нерухоме майно (нерухомість), податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Станом на 01.09.04 податок на нерухоме майно ще не введено. Податок з власників транспортних засобів стягується на підставі Закону України від 11.12.91 “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” у редакції від 18.02.97 (зі змін, та допов.). Його платниками є юридичні й фізичні особи (зокрема, іноземні), які мають власні транспортні засоби та інші самохідні машини й механізми.

Об’єктом оподаткування є транспортні засоби, що підлягають реєстрації у встановленому порядку.

Фізичні особи сплачують податок перед реєстрацією, перереєстрацією та технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз на два роки, але не пізніше першого півріччя року, в якому здійснюється технічний огляд, а юридичні особи — щоквартально рівними частинами до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом.

У разі відсутності документів про сплату податку реєстрація, перереєстрація та технічний огляд не здійснюються. Розмір ставки податку встановлюється Законом залежно від виду і марки транспортного засобу, об’єму циліндрів двигуна (за 100 см³), чи потужності його двигуна (за 1 кВт), чи довжини (за 100 см) для яхт, суден вітрильних, моторних човнів і катерів.

Від сплати податку звільняються підприємства автомобільного транспорту загального користування незалежно від форм власності (щодо транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, на

які у встановленому законодавством порядку визначені тарифи оплати проїзду в цих транспортних засобах); навчальні заклади, які повністю фінансуються з бюджетів (за навчальні транспортні засоби за умови використання їх за призначенням); ветерани війни та праці, особи, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, інваліди I і II груп. На 50 % менше від нарахованої суми сплачують податок сільськогосподарські підприємства-товаровиробники за трактори колісні, автобуси та спеціальні автомобілі для перевезення людей з кількістю місць не менше десяти, а також громадяни, у власності яких є легкові автомобілі (код 8703), вироблені у країнах СНД і поставлені на облік в Україні до 1990 року включно.

Податок з визначених цим Законом власників наземних транспортних засобів сплачується за місцезнаходженням юридичних осіб і місцем проживання фізичних осіб на спеціальні рахунки територіальних дорожніх фондів республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і бюджету міста Севастополя. Податок з власників водних транспортних засобів спрямовується до бюджетів місцевого самоврядування (місцевих бюджетів).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 96

Автотранспортне підприємство має 40 автобусів, 2 вантажних автомобілі, 3 легкових автомобілі з об'ємами циліндрів двигуна відповідно 2800, 5000, 900 см³.

Визначити розмір податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Приклад розв'язання:

Об'єктами оподаткування у цій задачі є вантажні та легкові автомобілі. Автобуси до розрахунку не беруть, оскільки підприємства автомобільного транспорту загального користування звільнюються від сплати цього податку щодо транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, на які у встановленому Законом порядку визначено тарифи оплати проїзду в цих транспортних засобах.

Таким чином, сума податку становить:

$$5000 \text{ см}^3 : 100 \cdot 10 \text{ грн} \cdot 2 + 900 \text{ см}^3 : 100 \cdot 3 \text{ грн} \cdot 3 = 581 \text{ грн.}$$

Пояснення. Інформація про розмір ставок податку з транспортних засобів з об'ємом циліндрів двигуна зі 100 см³ міститься у Законі України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів”.

Завдання 97

Риболовецький комбінат має на балансі 4 вантажні машини, 2 моторних човни з об'ємами циліндрів двигуна відповідно 2200 та 540 см³.

Визначити суму податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів і зазначити терміни сплати.

Завдання 98

На балансі підприємства є 2 автомобілі “Шкода” з об'ємами циліндрів двигуна 1397 см³ та один КамАЗ з об'ємом циліндрів двигуна 10850 см³.

З урахуванням ставок податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, установлених законодавством України, визначити розмір податку, що підлягає сплаті до бюджету.

Завдання 99

Навчальний заклад, що фінансується з бюджету, має на балансі 4 легкових автомобілі та 2 автобуси з об'ємами циліндрів двигуна відповідно 1500 та 2500 см³.

Визначити суму податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Методичні вказівки до виконання завдань 96—99

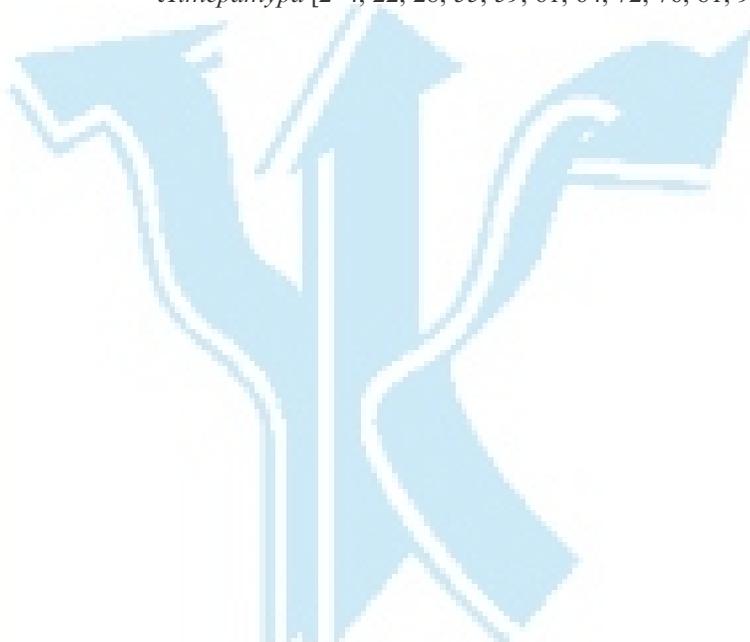
Інформація про ставки податку, необхідна для розв'язання задач, міститься в Законі України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів”.

Питання для самоперевірки

1. Які майнові податки стягуються в Україні?
2. Хто з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів є платниками податку?

3. Назвіть об'єкти оподаткування податком з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.
4. Порядок нарахування податку з власників транспортних засобів та законодавчі документи що його визначають.
5. Пільги щодо податку з власників транспортних засобів.
6. Порядок сплати податку з власників транспортних засобів.

Література [2–4; 22; 28; 55; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 13

ДЕРЖАВНЕ МИТО

Державне мито — це плата, що стягується за здійснення юридично значущих дій уповноваженими на це компетентними органами в інтересах юридичних і фізичних осіб, і видача їм відповідних документів, що мають правове значення. Особливості сплати державного мита регулюються Декретом Кабінету Міністрів України “Про державне мито” від 21.01.93 № 7–93 (із змін, і допов.). Платниками державного мита є юридичні і фізичні особи, що звертаються до відповідних органів і в інтересах яких останні здійснюють значущі правові дії і видають підтверджуючі документи. Державне мито справляється, зокрема, із позовних заяв, за вчинення нотаріальних дій, за реєстрацію актів громадянського стану, за видачу документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за видачу паспортів, за реєстрацію місця проживання, за операції з випуску (емісії) цінних паперів, за операції з об’єктами нерухомого майна, що здійснюються на товарних біржах, тощо.

Ставки державного мита встановлюються:

- у відсотках (до ціни договору, вартості майна, позову тощо);
- у фіксованих сумах (в абсолютних грошових сумах; у сумах, обчислених як частка до офіційно встановлених показників, — мінімальної заробітної плати, неоподаткованого мінімуму доходів).

Перелік ставок державного мита досить великий, оскільки ставка встановлюється за кожним видом дій, що обкладаються митом.

Як для юридичних, так і фізичних осіб встановлено досить багато пільг як стосовно певних дій (наприклад, позовів працівників про виплату заробітної плати, позовів про стягнення аліментів, посвід-

чення заповітів і договорів дарування майна на користь держави), так і осіб, зарахованих до певних категорій (наприклад, інвалідів Великої Вітчизняної війни I і II груп, громадян, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС тощо).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 100

До суду надійшла заява від громадянина про розірвання шлюбу і поділ майна, вартість якого оцінюється у 40000 грн. Розрахувати розмір державного мита, яке він має сплатити.

Приклад розв'язання:

Відповідно до Декрету КМУ “Про державне мито” розмір ставки мита із позовних заяв про розірвання шлюбу і поділ майна при розірванні шлюбу становить один відсоток від ціни позову, але не менше 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більше 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отже, сплаті підлягає мито у розмірі: $40000 \text{ грн} \cdot 1 : 100 = 400 \text{ грн}$.

Завдання 101

У нотаріальну контору було подано документи на підтвердження правильності документів. Визначити суму державного мита, якщо загальний обсяг документів становить 10 сторінок?

Завдання 102

У нотаріальну контору громадянином А. було подано документи для оформлення посвідчення відчуження гаража сину на суму 5000 грн.

Яку суму державного мита повинен сплатити громадянин А.?

Завдання 103

До господарського суду надійшла заява про відшкодування майнових збитків підприємством на суму 80000 грн.

Яким буде державне мито за цією заявою?

Завдання 104

У нотаріальну контору було подано документи на видачу свідоцтва про право на спадщину в сумі 15000 грн.

Визначити розмір державного мита, що підлягає сплаті за здійснення зазначених юридичних дій?

Завдання 105

Яку суму державного мита необхідно сплатити за реєстрацію інформації про емісію цінних паперів на суму 10000 грн та проведення аукціону за фактичної вартості реалізованих об'єктів — 20000 грн?

Методичні вказівки до виконання завдань 100–105

Інформація про ставки державного мита, що необхідна для розв'язання задач, міститься в Декреті КМУ “Про державне мито”.

Питання для самоперевірки

1. Хто є платниками державного мита на території України?
2. За здійснення яких дій стягується державне мито?
3. Пільги щодо сплати державного мита.
4. Ставки державного мита встановлюються у грошовому чи у відсотковому виразі?
5. Порядок сплати державного мита.

Література [2; 3; 22; 32; 44; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

Тема 14

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ

Згідно із Законом України “Про систему оподаткування” до місцевих податків і зборів належать 14 видів платежів у місцеві бюджети (сільські, селищні, міські). Порядок нарахування та сплати місцевих податків і зборів установлюють сільські, селищні й міські ради в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України. Станом на 1 вересня 2004 р. перелік місцевих податків і зборів містить:

- податок з реклами;
- комунальний податок.
- збір за припаркування автотранспорту;
- ринковий збір;
- збір за видачу ордера на квартиру;
- курортний збір;
- збір за участь у бігах на іподромі;
- збір за виграш на бігах на іподромі;
- збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
- збір за право використання місцевої символіки;
- збір за право проведення кіно- і телезнімання;
- збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу й лотерей;
- збір за видачу дозволу на розміщення об’єктів торгівлі та сфери послуг;
- збір з власників собак.

Об’єктом **податку з реклами** є вартість послуг за встановлення та розміщення реклами. Платниками податку з реклами є юридичні особи та громадяни. Податок з реклами сплачується з усіх видів оголошень і повідомлень, які передають інформацію з комерційною метою

за допомогою засобів масової інформації, преси, телебачення, афіш, плакатів, рекламних щитів, інших технічних засобів, майна та одягу: на вулицях, магістралях, майданах, будинках, транспорті та в інших місцях. Граничний розмір податку з реклами не повинен перевищувати 0,1 % вартості послуг за розміщення одноразової реклами та 0,5 % за розміщення реклами на тривалий час.

Комунальний податок справляється з юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних і сільськогосподарських підприємств. Його граничний розмір не повинен перевищувати 10 % річного фонду оплати праці, обчисленого виходячи з розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян (далі — НМДГ).

Платниками збору за припаркування автотранспорту є юридичні особи та громадяни, які припарковують автомобілі в спеціально обладнаних або відведених для цього місцях. Ставка збору за припаркування автотранспорту встановлюється у розрахунку за одну годину паркування, її граничний розмір не повинен перевищувати 3% НМДГ у спеціально обладнаних місцях і 1 % — у відведених місцях.

Ринковий збір — це плата за торгові місця на ринках і в павільйонах, на критих і відкритих столах, майданчиках для торгівлі з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків, що справляється з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську та промислову продукцію й інші товари. Ринковий збір справляється за кожний день торгівлі. Його граничний розмір не повинен перевищувати 20 % мінімальної заробітної плати для громадян і трьох мінімальних заробітних плат для юридичних осіб залежно від ринку, його територіального розміщення та виду продукції (товару).

Збір за видачу ордера на квартиру сплачується за послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири. Граничний розмір збору за видачу ордера на квартиру не повинен перевищувати 30 % НМДГ на час оформлення ордера на квартиру.

Платниками **курортного збору** є громадяни, які прибувають у курортну місцевість. Граничний розмір курортного збору не може перевищувати 10 % НМДГ. Від сплати курортного збору звільняються: діти віком до 16 років; інваліди та особи, які їх супроводжують; учасники Великої Вітчизняної війни; воїни-інтернаціоналісти; учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; особи, які прибули за путівками та курсівками в санаторії, будинки відпочинку, пансіонати, зокрема й містечка та бази відпочинку; особи, які прибули в

курортну місцевість у службове відрядження, на навчання, постійне місце проживання, до батьків і близьких родичів; особи, які прибули за плановими туристичними маршрутами туристично-екскурсійних установ та організацій, а також які здійснюють подорож за маршрутними книжками; чоловіки й жінки пенсійного віку.

Збір за участь у бігах на іподромі справляється з юридичних осіб та громадян, які виставляють своїх коней на змагання комерційного характеру. Граничний розмір збору за кожного коня не повинен перевищувати трьох НМДГ.

Збір за виграш у бігах справляється адміністрацією іподромів з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі, під час видачі їм виграшу. Його граничний розмір не повинен перевищувати 6 % від суми виграшу.

Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, справляється у вигляді відсоткової надбавки до плати, визначеної за участь у грі. Його граничний розмір не повинен перевищувати 5 % від суми цієї надбавки.

Збір за право на використання місцевої символіки справляється з юридичних осіб і громадян, які використовують цю символіку з комерційною метою. Дозвіл на використання місцевої символіки (герба міста або іншого населеного пункту, назви чи зображення архітектурних, історичних пам'яток) видається відповідними органами місцевого самоврядування. Граничний розмір збору не повинен перевищувати: з юридичних осіб — 0,1 % вартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки, з громадян, що займаються підприємницькою діяльністю, — п'яти НМДГ.

Збір за право на проведення кіно- і телезнімання вносять комерційні кіно- і телеорганізації, зокрема й організації з іноземними інвестиціями та зарубіжні організації, які проводять знімання, що потребують від місцевих органів державної виконавчої влади додаткових заходів (виділення наряду міліції, оточення території знімання тощо). Граничний розмір збору не повинен перевищувати фактичних витрат на проведення зазначених заходів.

Платниками збору за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей є юридичні особи та громадяни, які мають дозвіл на проведення аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей. Об'єктом збору є вартість заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів виходячи з їх початкової ціни або суми, на яку випускається лотерея. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 0,1 % вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсно-

го розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея. Граничний розмір збору за право на проведення лотерей з кожного учасника не повинен перевищувати трьох НМДГ.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі — це плата за оформлення та видачу дозволів на торгівлю у спеціально відведених для цього місцях. Збір справляється з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську, промислову продукцію та інші товари залежно від площі торгового місця, його територіального розміщення та виду продукції. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 20 НМДГ для суб'єктів, які постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених для цього місцях, та одного НМДГ у день — за одноразову торгівлю.

Платниками збору з власників собак є громадяни — власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного та громадського житлового фонду й приватизованих квартирах. Збір справляється за кожний рік. Його граничний розмір за кожную собаку не повинен перевищувати 10 % НМДГ на час нарахування збору.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 106

Газета “Вечірній Київ” використовує місцеву символіку при оформленні видання та надає послуги з реклами на тривалий час. Доходи від реалізації газети за звітний період становили 14920 грн. Вартість послуг від реклами — 24640 грн.

Визначити суму збору за використання місцевої символіки та податок на рекламу.

Приклад розв'язання:

1. Визначаємо розмір збору за використання місцевої символіки, граничний розмір ставки якого, згідно з Декретом КМУ “Про місцеві податки і збори”, для юридичних осіб не повинен перевищувати 0,1 % вартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки:

$$14920 \text{ грн} \cdot 0,1 : 100 = 14,92 \text{ грн.}$$

2. Розраховуємо податок з реклами, граничний розмір ставки якого не повинен перевищувати 0,5 % вартості послуг за розміщення реклами на тривалий час:

$$24640 \text{ грн} \cdot 0,5 : 100 = 123,2 \text{ грн.}$$

Завдання 107

Організація здійснює паркування дев'яти автомобілів своїх працівників у відведених для цього місцях з 8.00 до 18.00 години. При цьому троє працівників є учасниками ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Яку суму збору за паркування автомобілів перерахує організація?

Завдання 108

На підприємстві постійно працює 16 чоловік. У березні 5 чоловік було направлено у відрядження за межі області строком на один місяць.

Розрахувати комунальний податок за вказаний період.

Завдання 109

Міська рада ухвалила рішення про запровадження на території міста комунального податку. Була встановлена ставка податку 8 % і передбачено, що пільги надаватимуть тільки індивідуальним платникам після розгляду їхніх заяв.

Чи правомірне рішення Ради? Обґрунтувати свою відповідь.

Завдання 110

На підприємстві середньооблікова чисельність працівників становить 68 осіб.

Яку суму комунального податку зазначене підприємство перерахує до місцевого бюджету?

Завдання 111

На підприємстві впродовж липня обліковується 120 осіб, зокрема 5 працюючих за сумісництвом. У серпні вибуло 5 осіб та було прийнято 4 сумісники. У вересні було прийнято на роботу 3 особи.

Визначити суму комунального податку.

Методичні вказівки до виконання завдань 106–111

Інформація про ставки місцевих податків і зборів, яка необхідна для розв'язання задач, міститься в Декреті КМУ “Про місцеві податки і збори”.

Питання для самоперевірки

1. Хто має право встановлювати розміри ставок місцевих податків і зборів?
2. Хто є об'єктом оподаткування збором за використання місцевої символіки?
3. Чи повинно автотранспортне підприємство сплачувати комунальний податок, якщо воно збиткове і отримує дотацію з місцевого бюджету?
4. Пільги зі сплати курортного збору.
5. Чи повинні сплачувати збір з власників собак громадяни, які проживають у приватних будинках?
6. Які з місцевих податків і зборів є обов'язковими для запровадження сільськими, селищними та міськими радами за наявності об'єктів оподаткування або умов, з якими пов'язане їх встановлення?
7. Після сплати збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі на який термін видається цей дозвіл органами місцевого самоврядування?

Література [2; 3; 22; 34; 59; 61; 64; 72; 76; 81; 90]

МАУП

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавча і нормативна

1. *Конституція* України. — К.: Просвіта, 1996. — 80 с.
2. *Закон* України “Про державну податкову службу в Україні” від 04.12.90 № 509-ХІІ у ред. Закону від 24.12. 93 № 3813-ХІІ зі змін. та допов.
3. *Закон* України “Про систему оподаткування” від 25.06.91 № 1251-ХІІ у ред. Закону від 18.02.97 № 77/97-ВР зі змін. та допов.
4. *Закон* України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 11.12.91 № 1963-ХІІ у ред. Закону від 18.02.97 № 75/97-ВР зі змін. та допов.
5. *Закон* України “Про Єдиний митний тариф” від 05.02.92 № 2097-ХІІ зі змін. та допов.
6. *Закон* України “Про плату за землю” від 03.07.92 № 2535-ХІІ у ред. Закону від 19.09.96 № 378/96-ВР зі змін. та допов.
7. *Закон* України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.94 № 334/94-ВР у ред. Закону від 22.05.97 № 283/97-ВР зі змін. та допов.
8. *Закон* України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” від 15.09.95 № 329/95-ВР зі змін. та допов.
9. *Закон* України “Про ставки акцизного збору на тютюнові вироби” від 06.02.96 № 30/96-ВР зі змін. та допов.
10. *Закон* України “Про патентування деяких видів підприємницької діяльності” від 23.03.96 № 98/96-ВР зі змін. та допов.
11. *Закон* України “Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої” від 07.05.96 № 178/96-ВР зі змін. та допов.
12. *Закон* України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби” від 24.05.96 № 216/96-ВР зі змін. та допов.
13. *Закон* України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)” від 11.07.96 № 313/96-ВР зі змін. та допов.
14. *Закон* України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 № 168/97-ВР зі змін. та допов.

15. Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26.06.97 № 400/97-ВР зі змін. та допов.
16. Закон України “Про фіксований сільськогосподарський податок” від 17.12.98 № 320-XIV зі змін. та допов.
17. Закон України “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” від 09.04.99 № 587-XIV зі змін. та допов.
18. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23.09.99 № 1105- XIV зі змін. та допов.
19. Закон України “Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України” від 04.11.99 № 1212-XIV у ред. Закону від 12.07.01 № 2659- XIV.
20. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 № 1533-III зі змін. та допов.
21. Закон України “Про радіочастотний ресурс України” від 01.06.2000 № 1770-III у редакції Закону від 24.06.04 № 1876-IV.
22. Закон України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.00 № 2181-III зі змін. та допов.
23. Закон України “Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування” від 11.01.01 № 2213-III зі змін. та допов.
24. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.01 № 2240-III зі змін. та допов.
25. Закон України “Про Митний тариф України” від 05.04.01 № 2371-III зі змін. та допов.
26. Закон України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” від 20.09.01 № 2740-III.
27. Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.03 № 889-IV.
28. Указ Президента України “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва” від 03.07.98 № 727/98 у ред. Указу від 28.06.99 № 746/99.
29. *Послання* Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році”. — К.: Інформ.-видав. центр Держкомстату України, 2004. — 472 с.

30. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про прибутковий податок з громадян” від 26.12.92 № 13–92 зі змін. та допов.
31. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про акцизний збір” від 26.12.92 № 18–92 зі змін. та допов.
32. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про державне мито” від 21.01.93 № 7–93 зі змін. та допов.
33. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про податок на промисел” від 17.03.93 № 24–93 зі змін. та допов.
34. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки і збори” від 20.05.93 № 56–93 зі змін. та допов.
35. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин” від 12.09.97 № 1014.
36. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду” від 06.07.98 № 1012.
37. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок коштів державного бюджету, і його справляння” від 29.01.99 № 115.
38. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і справляння цього збору” від 01.03.99 № 303.
39. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження нормативів збору за спеціальне використання водних ресурсів і збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту” від 18.05.99 № 836.
40. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” від 29.06.99 № 1170.
41. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту” від 16.08.99 № 1494.

42. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про ставки щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу України” від 31.01.01 № 77.
43. *Інструкція* про оподаткування доходів фізичних осіб від заняття підприємницькою діяльністю: Затв. наказом ГДПІ України від 21 квітня 1993 р. № 12 зі змін. та допов.
44. *Інструкція* про порядок обчислення та справляння державного мита: Затв. наказом ГДПІ від 22.04.93 № 15.
45. *Інструкція* про порядок ведення органами державної податкової служби оперативного обліку податків і зборів (обов’язкових платежів), що надходять до бюджетів та державних цільових фондів: Затв. наказом ГДПІ від 12.05.94 № 37 у ред. наказу ДПА України від 03.09.01 № 342.
46. *Інструкція* про порядок обчислення і справляння платежів за користування надрами для видобутку корисних копалин: Затв. спільним наказом Мінекобезпеки України, ДПА України, Міністерства праці та соціальної політики України, Держкомгеології України від 30.12. 97 № 207/472/51/157.
47. *Інструкція* про порядок обліку платників податків: Затв. наказом ДПА України від 19.02.98 № 80 зі змін. та допов.
48. *Інструкція* про порядок справляння збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок коштів державного бюджету: Затв. спільним наказом Держкомгеології України і ДПА України від 23.06.99 № 105/309.
49. *Інструкція* про порядок обчислення і сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища і справляння цього збору: Затв. спільним наказом Мінекобезпеки України і ДПА України від 19.07.99 № 162/379.
50. *Інструкція* про порядок обчислення і справляння збору за спеціальне використання прісних водних ресурсів і збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту: Затв. спільним наказом Міністерства фінансів України, ДПАУ, Мінекономіки, Мінекобезпеки України від 01.10.99 № 231/539/118/219.
51. *Інструкція* про порядок нарахування та погашення пені: Затв. наказом ДПА України від 01.03.01 № 77.
52. *Інструкція* про порядок застосування штрафних (фінансових) санкцій органами державної податкової служби: Затв. наказом ДПА України від 17.03.01 № 110.

53. *Про затвердження форми податкової декларації та Порядку її заповнення і подання: Наказ ДПА України від 30.05.97 № 166 зі змін. та допов.*
54. *Про затвердження форми декларації з податку на прибуток підприємства та Порядку її складання: Наказ ДПА України від 29.03.03 № 143.*
55. *Про затвердження форм Розрахунку суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, Довідки до уточненого Розрахунку та Порядку їх заповнення і подання до органу державної податкової служби: Наказ ДПА України від 17.09.01 № 373.*
56. *Положення про порядок нарахування, терміни сплати і подання розрахунку акцизного збору: Затв. Наказом ДПА України від 19.03.01 № 111.*
57. *Про затвердження форм Зведеного розрахунку земельного податку, Довідки до уточненого Розрахунку та Порядку їх подання до органу державної податкової служби: Наказ ДПА України від 26.10.01 № 434.*
58. *Про затвердження форми Звіту про суму нарахованого збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства та Порядку його заповнення і подання, а також форми довідки про суми зазначеного збору: Наказ ДПА України від 28.03.02 № 133.*

Навчальна

59. *Азаров М. Я., Кольга В. Д., Онищенко В. А. Все про податки: Довідник. — К.: Експерт-Про, 2000. — 492 с.*
60. *Білик М. Д., Золотько І. А. Податкова система України: Метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2000. — 192 с.*
61. *Василик О. Д. Податкова система України: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. закл. освіти. — К.: ВАТ “Поліграфкнига”, 2004. — 447 с.*
62. *Величко О., Дмитренко І. Іноземний досвід реформування податкової системи // Економіст. — 1998. — № 7–9. — С. 120–123.*
63. *Глухов В. В., Дольдэ И. В. Налоги: теория и практика. — СПб.: Спец. лит., 1996. — 285 с.*
64. *Гриджина М. В. и др. Налоговая система Украины: Учеб. пособие / М. В. Гриджина, В. Б. Тропина, Н. И. Вдовиченко, А. В. Калина. — 3-е изд., испр. и доп. — К.: МАУП, 2003. — 144 с.*

65. *Джеффри Д. Сакс, Фелипе Лорен Б.* Макроэкономика. Глобальный подход. — М.: Дело, 1996. — 224 с.
66. *Дікань Л. В., Войнова Т. С.* Податкова система: Навч. посіб. — Х.: ХДЕУ, 2002. — 251 с.
67. *Завгородний В. П.* Налоги и налоговый контроль в Украине. — К.: А. С. К., 2003. — 620 с.
68. *Калмыков Ю.* Налоговая система Франции // Экон. газета. — 1989. — № 41.
69. *Карпов В. В.* Устранение двойного налогообложения. — М.: Экономика и финансы, 1997. — 800 с.
70. *Конрад Ю., Лукина И.* Налоговая политика в Украине: подходы и перспективы // Экономика Украины. — 1996. — № 11.
71. *Кордюкова И. А., Чернобай А. В.* Теоретические и прикладные аспекты развития и управления налогообложением. — Донецк, 2001. — 124 с.
72. *Крисоватий А. І., Десятнюк О. М.* Податкова система: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Тернопіль: Карт-бланш, 2004. — 331 с.
73. *Кудрова Б. В.* Основные черты консервативного поворота в государственном регулировании экономики США // Изв. АН СССР. Сер. экон. — 1998. — № 4.
74. *Куцин М. А.* та ін. Сучасна теорія та практика оподаткування. — Х.: Прапор, 2001. — 512 с.
75. *Кучерявенко М. В.* Налоговое право. — Х.: Консул, 1997. — 482 с.
76. *Литвиненко Я. В.* Податкова політика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2003. — 223 с.
77. *Мала українсько-російська енциклопедія з податків: Підприємництво. Економіка. Митниця. Податки. Фінанси. Банки. Право / В. Жадько (упоряд.).* — К.: ПП “Павлушка”, 2000. — 736 с.
78. *Мецержкова О.* Налоговые системы развитых стран мира: Справочник. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 240 с.
79. *Миллер О.* Теория предложения и налоговая политика США // МЭиМО. — 1989. — № 7.
80. *Миляков Н. В.* Налоги и налогообложение: Курс лекций. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 348 с.
81. *Налоги / В. В. Буряковский, В. Я. Кармазин и др.* — Днепропетровск: Пороги, 1998. — 612 с.
82. *Налоги: Учеб. пособие / Под ред. Д. Г. Черника.* — М.: Финансы и статистика, 1995. — 400 с.

83. *Никитин С., Глазова Е., Степанова М.* Налоги в странах рыночной экономики и в России // МЭиМО. — 1996. — № 4.
84. *Отарін В. М.* Фінанси (загальна теорія): Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999. — 164 с.
85. *Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні:* Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. М. Я. Азарова. — К., 2000. — 320 с.
86. *Податкова система України /* За ред. В. М. Федосова. — К.: Либідь, 1994. — 464 с.
87. *Пушкарева В. М.* История финансовой мысли и политики налогов. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 192 с.
88. *Рис И.* Роль налогов в условиях современного государственно-монополистического капитализма // *Обор. информ.* — Вып. 2. — М., 1986.
89. *Соколовська А. М.* Податкова система України: теорія та практика становлення. — К.: НДФІ, 2001. — 372 с.
90. *Соколовська А. М.* Податкова система держави: теорія та практика становлення. — К.: Знання-Прес, 2004. — 454 с.
91. *Суторміна В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. Л.* Держава — податки — бізнес. — К.: Либідь, 1992. — 328 с.
92. *Фінансове право: Підручник /* За ред. Л. К. Воронової. — Х.: Консул, 1998. — 496 с.
93. *Черник Д. Г., Починок А. П., Морозов В. П.* Основы налоговой системы: Учебник для вузов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИТИ — ДАНА, 2000. — 511 с.
94. *Черник Д. Г.* Налоги в рыночной экономике. — М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. — 384 с.
95. *Шаблиста Л. М.* Податки як засіб структурної перебудови економіки. — К., 2000. — 218 с.
96. *Юткина Т. Ф.* Налоги и налогообложение: Учебник. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 495 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Податкова система”	4
Методичні вказівки до вивчення тем курсу	7
<i>Тема 1.</i> Сутність і види податків	7
<i>Тема 2.</i> Податкова система і податкова політика держави	16
<i>Тема 3.</i> Організація податкової служби й податкової роботи	22
<i>Тема 4.</i> Ухилення від сплати податків. Перекладання сплати податків на споживачів	31
<i>Тема 5.</i> Податок на додану вартість	39
<i>Тема 6.</i> Акцизний збір	51
<i>Тема 7.</i> Мито	57
<i>Тема 8.</i> Оподаткування прибутку підприємств та організацій	63
<i>Тема 9.</i> Оподаткування доходів фізичних осіб	76
<i>Тема 10.</i> Плата за ресурси	89
<i>Тема 11.</i> Плата за землю	93
<i>Тема 12.</i> Майнове оподаткування	97
<i>Тема 13.</i> Державне мито	101
<i>Тема 14.</i> Місцеві податки та збори	104
Список використаної та рекомендованої літератури	110

The problems of tax structure theoretical fundamentals in Ukraine, method and accounting features of tax payment in accordance with the existing legislation were considered in the edition.

Methodical project consists of: a programme material for studying subject “Tax structure”; methodical marks for self capture theoretical material; practical tasks; methodical recommendations to its settling; control tests; the questions of self check; and also the list of recommended literature.

Навчальне видання

Литвиненко Ярослав Васильович
Тропіна Валентина Борисівна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

*Методичні вказівки і завдання
для самостійного вивчення дисципліни*

Education edition

Lytvynenko, Yaroslav V.
Tropina, Valentyna B.

TAX STRUCTURE

*Methodical indications and tasks
for self studying the subject*

Відповідальний редактор *С. Г. Рогузько*
Редактор *Н. П. Підлужна*
Коректори *Є. В. Оратовська, А. А. Карпова*
Комп'ютерне верстання *М. І. Фадєєва*
Оформлення обкладинки *Д. В. Кругленко*

Підп. до друку 24.10.05. Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 6,98. Обл.-вид. арк. 7,47. Тираж 5000 пр. Зам. № 57

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 8 від 23.02.2000*

Поліграфічний центр УТОГ
03038 Київ-38, вул. Нововокзальна, 8
Свідоцтво КІ № 35 від 02.08.2000